Nr 254.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om handel med fodermedel; given Stockholms slott den 12 mars 1938.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om handel med fodermedel.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Förslag
till
Lag
om handel med fodermedel.

Härigenom förordnas att, med ändring av vad lag eller författning innehåller häremot stridande, skall gälla som följer:

1 §.

Denna lag äger tillämpning å yrkesmässig handel med fodermedel, framställda på kemisk eller mekanisk väg och avsedda för nötkreatur, hästar, får, getter, svin eller fjäderfä, dock med undantag av följande varor, därest de äro i oblandat skick, nämligen kvarn- och mejeriavfall, krossad eller gröpad spannmål, biprodukter från bryggeri-, bränneri- och sockerindustrierna samt koksalt och krita.

2 §.

Säljaren är, evad köparen det påfordrar eller icke, pliktig att till denne avgiva skriftlig deklaration rörande den sålda varans sammansättning.

Deklaration erfordras dock icke för vara i lös vikt, understigande 100 kilogram, där fråga är om fodermedel, vars bruksvärde bestämmes av dess halt av sådana näringsämnen, som påverka foderenhetsberäkningen.

3 §.

1 mom. Deklarationen skall innehålla uppgifter om säljarens namn och adress samt varans benämning ävensom

a) i fråga om fodermedel, vars bruksvärde bestämmes av dess halt av sådana näringsämnen, som påverka foderenhetsberäkningen: uppgift om halten av vatten, råprotein och råfett, allt angivet i procent av varans vikt;

b) i fråga om fodermedel, vars bruksvärde bestämmes av andra ämnen än under a) sägs: uppgift i de avseenden Konungen för varje särskild vara bestämmer.

Avser köpet blandning av fodermedel, skola tillika angivas de beståndsdelar, som ingå i blandningen, samt det procenttal, varmed varje beståndsdel ingår däri.

2 mom. Utöver de i 1 mom. omförmälda uppgifterna må deklarationen icke innehålla annat än uppgifter om varans beskaffenhet i övrigt. Dessa uppgifter må icke meddelas på mera framträdande sätt än de först nämnda.

4 §.

Deklarationen skall avgivas till köparen senast då varan avlämnas. Har varan införts från utlandet, må dock med avgivandet anstå till dess en vecka förflutit efter det varan ankom till den ort, där den skall emottagas av importören.

Deklaration, som blivit inlämnad för befordran med post eller telegraf eller eljest avsänd på ändamålsenligt sätt, skall anses vara köparen meddelad.

5 §.

Har den, som jämlikt denna lag är skyldig att i deklaration uppgiva såld varas halt av vatten, råprotein och råfett, ej redan vid köpet lämnat köparen muntlig eller skriftlig uppgift därom, skall han anses hava tillförsäkrat, att varan, i vad uppgift sålunda ej föreligger, vid avlämnandet motsvarar då gällande normaltal för halten av råprotein och råfett hos sådan vara. Gälla olika normaltal för olika kvaliteter av varan, skall, om kvaliteten angivits vid köpet, det för sådan kvalitet fastställda normaltalet tillämpas; eljest tillämpas normaltalet för den kvalitet, vilken allmännast förekommer i handeln.

Lantbruksstyrelsen fastställer normaltal för varje år samt angiver, vilken kvalitet av en vara skall anses vara i handeln allmännast förekommande.

6 §.

Har vid köpet gjorts förbehåll beträffande säljarens ersättningsskyldighet i anledning av fel i varan, må förbehållet ej av säljaren åberopas, med mindre det upptagits i skriftligt avtal rörande köpet och skett annorledes än blott genom hänvisning till priskurant eller därmed jämförligt meddelande.

7 §.

Den som idkar handel med fodermedel är pliktig att, enligt de närmare föreskrifter Konungen utfärdar, utan rätt till ersättning låta prov tagas av sådant varuparti, som är färdigt för leverans. Den hos vilken prov tages är skyldig att därvid lämna uppgifter av enahanda innehåll som i 3 § 1 mom. sägs, dock att om varan införts från utlandet, därmed må anstå till dess en vecka förflutit efter det varan ankom till den ort, där den skall emottagas av importören.

8 §.

Uraktlåter någon att fullgöra den uppgiftsplikt, som enligt denna lag åligger honom, straffes med dagsböter; dock må ej till ansvar dömas, där på grund av särskilda omständigheter hinder mött att meddela uppgift.

Med böter från och med fem till och med trehundra kronor straffes den som bryter mot vad i 3 § 2 mom. stadgas.

9 §.

1 mom. Finnes sådan i deklaration meddelad uppgift, varom i 3 § 1 mom. sägs, vara oriktig, straffes säljaren med dagsböter; dock må ej dömas till ansvar, där säljaren ej insett eller bort inse oriktigheten.

Uppgift skall ej anses oriktig, där avvikelsen från uppgiften ej överstiger av Konungen fastställt analysspelrum.

2 mom. Vad i 1 mom. stadgas beträffande oriktig uppgift i deklaration skall äga motsvarande tillämpning i fråga om sådan uppgift, som lämnats på grund av stadgandet i 7 §.

10 §.

Är säljaren förvunnen att hava i deklaration lämnat oriktig uppgift om varans sammansättning, må den omständigheten, att han med köparen avtalat om särskilda regler för uttagande och undersökning av prov från den sålda varan, ej utgöra hinder för köparen att under åberopande av uppgiftens oriktighet göra gällande de befogenheter, som på grund av fel i varan eljest må tillkomma honom.

11 §.

Den som fälles till ansvar jämlikt 9 § skall tillika förpliktas att enligt gällande taxa ersätta statsverket kostnaden för undersökning, som i samband med åtalet må hava verkställts.

12 §.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelse mot denna lag.

13 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

14 §.

Konungen äger i fråga om visst varuslag eller viss fodermedelsblandning medgiva undantag från lagens tillämpning. De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, fråga om lagstiftning angående *handel med fodermedel.*

Föredraganden anför:

I motioner vid 1931 års riksdag väcktes förslag om utredning angående kontroll å handeln med fodermedel och konstgödsel. Sedan vederbörande utskott avgivit utlåtanden i anledning av motionerna, begärde riksdagen i skrivelse den 9 maj 1931 (nr 192) utredning, på vilket sätt kontroll å handeln med fodermedel lämpligast borde ordnas. I anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 31 juli 1931 åt kommerskollegium och lantbruksstyrelsen att gemensamt verkställa utredning samt att därmed och med förslag i ämnet inkomma till Kungl. Maj:t.

Den 26 juli 1935 inkommo ämbetsverken med betänkande jämte förslag till dels lag angående handel med vissa fodermedel, dels ock kungörelse med föreskrifter rörande tillämpningen av och tillsynen å efterlevnad av lagen angående handel med vissa fodermedel.

Yttranden över nämnda förslag hava avgivits av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, professor H. Edin, hushållningssällskapens ombud, utredningsmännen rörande frågan om omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten, Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren i Karlstad, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, handelskammaren i Gävle, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare, Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Svenska lantmännens riksförbund, Föreningen Sveriges spannmålsintressenter, Svenska kvarnföreningen, Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening, Sven Hylander & C:o, Kooperativa

förbundet, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges kemiska industrikontor, Svenska sockerfabriks aktiebolaget, Linoljeslageriernas försäljningsaktiebolag, Stockholms benmjölsfabriks aktiebolag, Aktiebolaget Stockholms bryggerier, Aktiebolaget Pripp & Lyckholm och Gullviks fabriks aktiebolag.

Med anledning av vad i ärendet förekommit anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 6 februari 1936 kommerskollegium och lantbruksstyrelsen att, efter hörande av inspektören för de kemiska stationerna, avgiva förnyat utlåtande jämte förslag i ämnet.

Ämbetsverken hava därefter den 18 september 1937 inkommit med nytt förslag till lag och kungörelse samt därvid fogat, bland annat, ett yttrande av inspektören för de kemiska stationerna, professor A. K. O. Svanberg, en promemoria av direktören Ivar M. G. Sandberg i Eslöv och en inom lantbruksstyrelsen utarbetad promemoria av byrådirektören Sonesson.

I anledning av detta förslag har Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening avgivit förnyat yttrande i ärendet. Därjämte har Sveriges fjäderfäavelsförening inkommit med en framställning i ämnet.

På grundval av de av ämbetsverken framlagda förslagen och de avgivna yttrandena har därefter utarbetats förslag till *lag om handel med fodermedel.*

Jag anhåller nu att få underställa Kungl. Maj:t detta förslag.

Nuvarande förhållanden inom handeln med fodermedel.

Till en början torde jag få redogöra för vad i ämbetsverkens utredning anförts rörande de nuvarande förhållandena inom handeln med fodermedel.

Någon särskild reglering i lag av handeln med fodermedel finnes icke för närvarande. Statsmakterna hava emellertid öppnat vissa möjligheter för enskilda att erhålla undersökningar rörande fodermedel verkställda av de med statsmedel understödda kemiska stationerna.

Enligt det av Kungl. Maj:t den 3 december 1926 fastställda reglementet för de med statsmedel understödda kemiska stationerna hava dessa till uppgift bland annat *att* på begäran verkställa undersökning (analys) av handelsvara och andra ämnen, vilka äro av betydelse för jordbruk och andra näringar, *att,* där omständigheterna därtill föranleda, självmant genom kontrollundersökning övervaka handeln med bland annat fodermedel, *ävensom att* tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i de ämnen, som falla inom området för kemisk stations verksamhet. Genom nämnda reglemente samt genom av lantbruksstyrelsen den 27 november 1929 utfärdad kungörelse angående bestämmelser för undersökning vid ifrågavarande stationer hava meddelats närmare regler för undersökningens verkställande, provtagning m. m. Dessutom gälla för dessa stationer dels Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 juni 1927 angående statsbidrag till nämnda stationer och dels lantbruksstyrelsens kungörelse den 13 april samma år angående taxa för desamma.

Rörande det nu vanligen tillämpade förfarandet i fråga om kontrollen av

varorna vid handel med fodermedel framgår av ämbetsverkens utredning i huvudsak följande. Vid import av kraftfoder söker i allmänhet en importör vid affärens avslutande genom kontrakt försäkra sig om att erhålla leverans med en viss bestämd procenthalt av råprotein och fett. Vid leveransens emottagande uttages prov i och för kontrollundersökning. Återförsäljarna i sin tur köpa på samma basis av importören och en jordbrukare köper i regel icke t. ex. oljekakor utan att han vet, varifrån de komma, vilka kvalitetsfordringar de uppfylla och vilken halt av råprotein och fett, eventuellt smältbar äggvita, som de innehålla. Vad angår kraftfoderblandningar, pläga de firmor, som hava s. k. blandningsverk, medsända i varje förpackning, som är plomberad, en garantisedel, å vilken finnes angivet dels procentuella andelen av de olika sorter, som ingå i blandningen, och dels halten av protein och fett, smältbar äggvita, växttråd och antal foderenheter per 100 kg. I allmänhet torde dock garantien avse endast halten av protein och fett med ett analysspelrum av i regel 1 $^1/_2$ à 2 %. Handeln med dessa blandningar försiggår vanligen på basis av deras halt av fett och protein samtidigt som prissättningarna grundas på de olika procentsatserna i blandningen. Härtill kommer, att de flesta blandningsverken tillverka sina blandningar under fullt sakkunnig och betryggande kontroll beträffande såväl de färdiga blandningarna som de inköpta råvarorna. Handeln med blandningar är helt beroende på att jordbrukarnas förtroende till desamma vidmakthålles. Rubbas detta förtroende bliva, enligt vad i utredningen framhållits, firmorna själva mest lidande härpå och vetskapen härom torde innebära den bästa tryggheten för tillfredsställande kvalitéer. Den av lantmännens organisationer bedrivna verksamheten torde likaledes bidraga till skapande av erforderlig kontroll å handeln.

Beträffande blandningar avsedda för höns, svin och rävar m. m. lämnas vanligen icke i något hänseende deklaration eller garanti.

I fråga om importen av vissa oljekakor har upplysts, att sådana köpas från utlandet med garanti för protein och fett och med bestämmelse rörande förekomsten av sand, silica och castor seed (ricinus). Visar det sig vid verkställd analys, att leveransen ej hållit garanterad procentsats, sker reglering av priset. Ersättningsskyldigheten är olika bestämd i olika kontraktstyper. Enligt t. ex. South American-Scandinavian cif contract 1931 skall, om varans halt av protein och fett är mer än $^1/_2$ % lägre än den garanterade, ersättning utgå med 2 % av priset för envar av de tre första felande procenten och med 3 % av priset för varje felande procent därutöver. Kontrakten innehålla även bestämmelser om provtagning och undersökning av prov (i allmänhet vid någon utländsk station). Importörerna reglera även priset på motsvarande sätt gentemot sina köpare.

Emellertid förekommer även, enligt vad som i utredningen upplysts, att importörerna i stor omfattning inköpa varor utan analysgaranti. Det må även anmärkas, att importerade foderkakor trots analysgaranti ofta kunna hålla en annan procentsats än den avtalade, beroende på primitiva fabrikationsmetoder. I detta sammanhang må även påpekas, att i den danska fo-

dermedelskontrollens berättelse för $^{1}/_{9}$ 1935—$^{31}/_{8}$ 1936 särskilt framhållits, att importerade sydamerikanska bomullsfrökakor, vilka garanterats vara högprocentiga, i stor utsträckning icke på långt när motsvarade garantin, och att beträffande vissa sorters jordnötskakor samma förhållande gjort sig gällande.

Försäljningar av fodermedel pläga i regel ske med föreskrift, att uppkommande tvister skola avgöras av Sveriges skiljenämnd för spannmåls- och foderämneshandeln. I gällande allmänna bestämmelser för handeln med spannmål och foderämnen, vilka fastställts av omförmälda skiljenämnd den 15 juni 1931 samt godkänts av rikets handelskamrar, Svenska kvarnföreningen, Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening samt Föreningen Sveriges spannmålsintressenter, hava även givits detaljerade regler för provtagning.

Utländsk lagstiftning.

Innan jag närmare ingår på ämbetsverkens förslag och de däröver avgivna yttrandena, torde jag i anslutning till vad ämbetsverken härutinnan anfört få lämna en kortfattad översikt över utländsk lagstiftning rörande handeln med fodermedel.

I *Norge* gäller enligt lagstiftning 1924 obligatorisk deklarationsskyldighet beträffande kraftfoder. Säljaren skall vid varje försäljning av över 200 kg kraftfoder av en sort senast vid leveransen på faktura eller annat skriftligt dokument lämna säljaren uppgift om varans namn, dess partinummer samt procentdel av de beståndsdelar, för vilka ett högsta eller minsta procenttal föreskrivits. För kraftfoderblandningar skall dessutom angivas blandningsdelarnas art och det förhållande i vilket de förekomma i blandningen. Förutom denna skriftliga uppgift skall vid varje försäljning av kraftfoder (således även för partier under 200 kg) emballaget förses med tydligt märke (stämpel eller märklapp) utvisande säljarens namn samt varans namn och partinummer. — Tillverkningen, införseln och omsättningen äro underkastade tillsyn efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande. Därvid kan Kungl. Maj:t förbjuda införsel, tillverkning och försäljning av underhaltigt kraftfoder och förbjuda införsel av foderblandningar samt bestämma, att tillverkningen och försäljningen av sådana blandningar endast må ske på villkor, som fastställas av vederbörande departement. Vidare kan Kungl. Maj:t bestämma, att envar, som inför, tillverkar eller saluför kraftfoder, därom skall göra anmälan till vederbörande departement och vara skyldig föra de böcker, som av detta må anses nödvändiga för en effektiv kontroll. Vid import av kraftfoder må varan ej utlämnas från tullverket innan prov av densamma tagits samt av tullverket insänts till vederbörande distrikts lantbrukskemiska kontrollstation. Avgift för provuttagning och analys erlägges av importören efter fastställd taxa. Tillsyn över bestämmelsernas efterlevnad åvilar förvaltarna av nämnda kontrollstationer, vederbörande tull- och polis-

tjänstemän samt de auktoriserade provuttagare, som vederbörande departement må hava utsett. — Straffpåföljd finnes stadgad.

I *Finland* gälla enligt lag av 1929 i huvudsak liknande bestämmelser som i Norge. Vid försäljning av fodermedel i partier om minst 100 kg skall säljaren lämna köparen garantibevis, varav framgår orten och tiden för bevisets utfärdande, säljarens namn, varans namn samt mängden av i varan ingående, dess bruksvärde bestämmande ämnen. För fodermedelsblandningar skall därjämte angivas vilka olika foderämnen och hur mycket av vart och ett av dem blandningen innehåller. Vidare har lantbruksministeriet erhållit bemyndigande att bestämma, att garantibeviset jämväl skall upptaga varans ursprung eller uppgifter därom. — Envar, som har för avsikt att till avsalu tillverka eller importera fodermedel eller foderblandning, är pliktig att senast en månad dessförinnan hos lantbruksstyrelsen göra anmälan om benämningen och beskaffenheten av det fodermedel eller blandning, tillverkningen eller importen avser. Därjämte är han skyldig att föra sådana böcker, att ur dem med lätthet kunna erhållas för kontrollen nödiga uppgifter. Vidare har stadgats, att fodermedelsblandningar endast må införas efter tillstånd av lantbruksministeriet och i landet endast tillverkas under på tillverkningsplatsen anordnad statlig kontroll. Tillverkaren skall ersätta staten kostnaderna för kontrollen. Lantbruksministeriet har medgivits rätt att förbjuda tillverkning eller införsel av fodermedel. Av alla till landet inkommande, minst 10,000 kg omfattande partier skall, innan varan får utgivas från tullen, på importörens bekostnad tagas prov av densamma. Bemyndigande har vidare lämnats statens agrikulturkemiska laboratorium att låta undersöka i tillverkares, importörs, försäljares eller förmedlares värjo varande upplag av fodermedel, taga prov av varan samt granska de särskilda böcker, som fodermedelshandlare är pliktig föra. — Slutligen har stadgats förbud mot att å fodermedel använda benämning, som är ägnad att giva ett oriktigt begrepp om dess ursprung, beskaffenhet eller effektivitet, samt meddelats straffbestämmelser och regler för skadeståndstalan m. m.

I *Tyska Riket* har genom lag 1926 stadgats skyldighet för säljare av fodermedel att lämna skriftlig deklaration rörande varan. Deklarationsskyldigheten omfattar dels alla varupartier på 50 kg och däröver och dels partier under 50 kg, då varan levereras i förpackningar. I fall däremot parti under 50 kg levereras i lös vikt och besiktigas av mottagaren, är försäljaren endast på begäran av köparen pliktig att lämna ifrågavarande uppgift. Deklarationen skall innehålla uppgift om fodermedlets benämning och halt av värdebestämmande beståndsdelar samt för blandningar blandningsdelarna och blandningsproportioner i procenttal. — Envar, som vill saluföra fodermedel, som icke förut varit i handeln, skall till vederbörande ministerium eller å ställe, som av detta bestämts, för införande i ett register skriftligen anmäla fodermedlets benämning, halt av värdebestämmande beståndsdelar och sättet för framställningen ävensom för blandningar blandningsdelarna och dessas blandningsförhållanden i procent. Beträffande benämningen föreskrives, bland annat, att densamma skall motsvara varans natur. Vidare ha med-

delats föreskrifter rörande provtagning av varan och undersökning m. m. samt straffbestämmelser.

Beträffande slutligen *Danmark* gäller enligt en lag om handel med gödsel- och fodermedel av 1898, att säljare av industriellt behandlade fodermedel i partier på 200 pund och däröver av en sort skall vid leveransen skriftligen meddela köparen uppgifter i följande hänseenden, nämligen säljarens och köparens namn eller firma, varans pris och namn — vilket senare, i fall varan tillverkats av ett enda råämne, skall innehålla detta råämnes namn — råämnenas namn, i fall varan tillverkats av flera ämnen, samt varans renhetsgrad. Vidare skall för foderkakor uppgivas huruvida de tillverkats av skalade eller oskalade frön. I fall fodermedlet säljes med garanti för bestämt innehåll av näringsämnen skall tillika procentvis angivas mängden av kvävehaltiga ämnen, mängden av fett samt för kli och andra stärkelserika foderämnen mängden av kvävefria extraktämnen. Säljaren garanterar med sin underskrift uppgifternas riktighet. Frihet från uppgiftsskyldigheten kan emellertid erhållas genom överenskommelse mellan parterna, i vilket avseende bevisskyldigheten åvilar säljaren. Förutom för riktigheten av de lämnade uppgifterna, ansvarar säljaren för att varan är fri från skadliga ämnen och i god kondition. Straffpåföljd är fastställd för försummelse att avlämna deklaration, då sådan skall lämnas, samt för lämnande av oriktiga uppgifter i deklarationen. Varje köpare, som erhållit föreskriven garantiförbindelse, är berättigad att under iakttagande av vissa föreskrivna, detaljerade regler för provuttagningen insända prov å levererad vara till undersökning. Provet skall vara taget senast vid varans utlämnande till köparen i parternas, deras representanters eller gode mäns närvaro. Undersökningen företages efter närmare fastställd taxa av de analytisk-kemiska laboratorier, med vilka lantbruksministern träffat överenskommelse i ämnet. Kostnaderna för undersökningen gäldas, i fall varan visar sig vara av sämre kvalitet än vad garanterats, av statsverket med regressrätt mot säljaren, samt i motsatt fall av staten och köparen med hälften vardera. Regler finnas vidare stadgade för överklagande av laboratoriernas utslag, för ersättningsfrågors avgörande genom skiljemän m. m.

Till denna ämbetsverkens redogörelse för den danska lagstiftningen bör emellertid fogas den upplysningen, att staten allt sedan den 1 januari 1926 haft anordnad en fodermedelskontroll med frivillig anslutning, vilken för närvarande omfattar 47 fabriker och 300,000 ton eller omkring $^1/_3$ av landets förbrukning av fodermedel. Kontrollen, som huvudsakligen avser foderblandningar, men även oblandade fodermedel, innebär, att säljare kan frivilligt underkasta sig vissa regler. Försökslaboratoriets representant tager då prov såväl hos säljaren som hos köparna och äger tillträde till alla lokaler, där fabrikation sker eller fodermedel förvaras, varjämte han kan begära del av de analyser av råvarorna, som ligga till grund för beräkningen av blandningsförhållandet. Försåld vara skall alltid levereras förpackad och försedd med deklaration. Försäljning av foderblandningar kan, efter tillstånd, ske med användande av olika märken, vilka vart och ett garantera viss

olika halt av smältbar äggvita och foderenheter. Sker försäljning utan märke, garanteras varan hålla viss (lägre) minimihalt därav. För ersättningsskyldighet gentemot köparen gälla särskilda regler. Försökslaboratoriet offentliggör resultaten av kontrollen. Under vissa betingelser kan en delägare uteslutas från verksamheten. Kostnaderna för verksamheten bestridas av delägarna.

Medan erfarenheterna av den frivilliga kontrollen varit gynnsamma, ha mot 1898 års lag framställts anmärkningar, främst, att kontrahenterna genom frivillig överenskommelse kunnat fritaga säljaren från deklarationsskyldighet och att föreskrifterna för provtagning äro alltför besvärliga. I anledning härav framlades 1937 ett nytt lagförslag, men detta har ännu icke antagits, utan är föremål för utskottsbehandling.

1935 års förslag och yttrandena däröver.

Jag torde härefter få lämna en redogörelse för innehållet i *ämbetsverkens förslag den 26 juli 1935.* Ämbetsverken hava föreslagit, att bestämmelserna i ämnet skola upptagas dels i en lag angående handel med vissa fodermedel och dels i en kungörelse med föreskrifter rörande tillämpningen av och tillsynen å efterlevnaden av lagen. Lagförslaget innebär i huvudsak följande.

Lagen skall äga tillämpning å alla fodermedel, vilka äro framställda på kemisk eller mekanisk väg och utbjudas till försäljning såsom kreatursfoder eller s. k. foderpreparat. Med fodermedel avser lagen jämväl s. k. fodermedelsblandningar. Från lagens tillämplighetsområde skola emellertid vara undantagna avfallsprodukter med en vattenhalt av 70 viktprocent och däröver. Enligt lagen skall säljaren vid försäljning av fodermedel eller fodermedelsblandning, som innefattas under lagen, vara pliktig att skriftligen lämna köparen vissa uppgifter rörande säljaren och varan. Denna deklarationsplikt skall åvila säljaren oavsett om köparen påfordrar det eller ej. De uppgifter säljaren har att avgiva äro följande, nämligen säljarens namn och adress, varans benämning samt mängden av i varan ingående ämnen, som bestämma dess värde vid användningen (bruksvärde). Beträffande fodermedelsblandning skola tillika angivas de fodermedel, som blandningen innehåller, samt det procenttal, varmed varje blandningsdel ingår i blandningen. Uppgiften skall anses vara köparen meddelad, därest den blivit inlämnad för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänd. För den händelse vid försäljningen förbehåll gjorts beträffande säljarens ersättningsskyldighet i anledning av fel i varan, skall sådant förbehåll ej av säljaren få åberopas med mindre det upptagits i skriftligt avtal rörande försäljningen och skett annorledes än blott genom hänvisning till priskurant eller därmed jämförligt meddelande. I lagen har stadgats dagsböter dels för de fall säljaren eftersätter sin uppgiftsplikt och dels för den händelse säljaren lämnar oriktig uppgift. Straff för underlåtenhet att lämna uppgift skall emellertid ej ådömas,

där på grund av särskilda omständigheter hinder möter för säljaren att meddela uppgiften senast när varan avlämnas. Straff skall ej ådömas för oriktig uppgift, där säljaren ej insett eller bort inse felaktigheten i uppgiften. Uppgift, som lämnats beträffande vara, skall ej anses oriktig, där avvikelsen från uppgiften ej överstiger av lantbruksstyrelsen fastställt analysspelrum.

Ämbetsverkens förslag till tillämpningsföreskrifter innehåller rörande den i lagförslaget föreskrivna uppgiftsplikten i huvudsak följande.

Uppgiftsplikten skall gälla vid försäljning av fodermedel eller fodermedelsblandning i sluten förpackning eller i lös vikt i partier om minst 100 kg, där fråga är om fodermedel, vars bruksvärde bestämmes av dess halt utav näringsämnen. Vid försäljning av fodermedel eller foderpreparat, vars bruksvärde bestämmes av andra ämnen, skall uppgift beträffande varan lämnas oberoende av partiets förpackning eller storlek. Den i lagförslaget föreskrivna uppgiftsplikten rörande varas bruksvärde skall avse, i fråga om fodermedel eller fodermedelsblandning, vars bruksvärde bestämmes av varans halt utav näringsämnen, dels vatten, råprotein, råfett, kvävefria extraktivämnen, växttråd, aska samt smältbar äggvita, allt angivet i procent av varans vikt, och dels i fråga om s. k. foderblandningar antalet beräknade foderenheter i 100 kg av varan. I fråga om fodermedel eller foderpreparat, vars bruksvärde bestämmes av andra ämnen än de nyss nämnda, skall uppgiftsplikten avse förhållanden, varom lantbruksstyrelsen för varje särskild vara meddelar föreskrift. Den i lagförslaget föreskrivna deklarationen må icke innehålla andra upplysningar om varans beskaffenhet än nu omförmälda.

Rörande kontrollen över lagens efterlevnad innehåller förslaget till tillämpningsföreskrifter huvudsakligen följande.

Vid saluförande inom riket av till kreatursföda avsett fodermedel, varå fodermedelslagen äger tillämpning, skall allmän åklagare, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, med statsmedel understödd kemisk station, statskonsulent, hos hushållningssällskap anställd konsulent eller överkontrollassistent för utövande av tillsyn över, att varan innehåller av säljaren i den föreskrivna deklarationen uppgivna ämnen, äga mot ersättning efter gängse pris taga prov av den saluhållna varan. Vid dylikt köp skall säljaren lämna enahanda uppgifter, som förut föreskrivits vid försäljning. Där av köpare så påkallas, äger sådan myndighet, anstalt eller förrättningsman jämväl taga prov å inköpta fodermedel, varå fodermedelslagen äger tillämpning. Härvid skall köparen tillhandahålla den, som verkställer provtagningen, av säljaren lämnade uppgifter angående varan. Provtagningen skall verkställas och provet förpackas i enlighet med av lantbruksstyrelsen meddelade regler angående sättet för uttagande av medelprov utav fodermedel. Det förpackade provet skall av provtagaren på lämpligt sätt förseglas. Vid provet skall fogas uppgift angående innehållet och dagen för provtagningen ävensom, där provet tagits hos säljare, dennes namn och

adress samt, där provet tagits hos köpare, såväl säljarens som köparens namn och adress. Avskrift av uppgiften skall lämnas till den, hos vilken provet tagits eller hans ombud. Provet skall omedelbart efter provtagningen av provtagaren personligen för undersökning antingen ingivas eller med posten insändas till lantbrukshögskolans kemiska institution eller statsunderstödd kemisk station eller den, som erhållit vederbörande länsstyrelses förordnande att utföra dylik undersökning. Intyg angående verkställd undersökning skall, så snart ske kan, tillställas vederbörande provtagare. Därest undersökningen ger vid handen, att förseelse mot fodermedelslagen blivit begången, skall provtagaren överlämna intyget till allmänna åklagaren. För undersökningarna jämte däröver utfärdade intyg skall utgå ersättning enligt av lantbruksstyrelsen fastställd taxa för de med statsmedel understödda kemiska stationerna. Allmän åklagare, statskonsulent eller hos hushållningssällskap anställd konsulent eller överkontrollassistent skall vara berättigad till gottgörelse av allmänna medel för vad de fått utgiva för varuprov eller undersökningar. Sådan ersättning skall efter anmälan utbetalas av länsstyrelse, därest ej länsstyrelsen finner vederbörande uppenbarligen hava saknat anledning att taga provet.

Har genom domstols utslag blivit fastslaget, att förseelse mot fodermedelslagen blivit begången, skall den för förseelsen ansvarige vara pliktig att ersätta statsverket undersökningskostnaderna samt återbetala för varuprovet erhållen ersättning.

Gottgörelse, som länsstyrelse förskjutit och som ej blivit ersatt, skall årligen före januari månads utgång anmälas till ersättande hos Kungl. Maj:t i jordbruksdepartementet.

I motiveringen till förslaget ha ämbetsverken under uttalande att enligt deras mening i stort sett tillräckliga medel för en effektiv kontroll över fodermedelshandeln redan stode till buds, understrukit vikten av att vid lagstiftning på ifrågavarande område den största varsamhet iakttoges så att icke onödiga band lades på handeln. I all synnerhet borde enligt ämbetsverkens mening tillses, att icke en sådan lagstiftning genomfördes som medförde omständlighet vid handelsutövningen och ledde till fördyring av varan. Ämbetsverken ha sålunda ansett, att ytterligare föreskrifter rörande den direkta kontrollen av fodermedel, undersökningstvång eller särskilda importföreskrifter icke borde ifrågakomma. Ämbetsverken ha likaledes för vårt lands vidkommande avvisat tanken på införandet av särskild registreringsskyldighet vid fodermedelshandel eller skyldighet att iakttaga särskild bokföring.

Ämbetsverken ha vidare uttalat, att bestämmelser om att benämningen å fodermedel skulle motsvara varans beskaffenhet icke syntes erforderliga, då genom lagen den 29 maj 1931 (nr 152) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens tillräckligt skydd mot vilseledande namn och beteckningar vunnits. Slutligen ha ämbetsverken förklarat, att enligt deras mening förbud mot saluförande av fodermedelssorter, som icke uppfyllde bestämda kvalitetsfordringar, icke vore av behovet påkallade.

I de över ämbetsverkens förslag avgivna *yttrandena* har detsamma i allmänhet vunnit anslutning. I vissa yttranden har emellertid uttalats, att något behov av den föreslagna lagstiftningen icke förefunnes. Denna ståndpunkt har intagits av *Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* samt *Svenska kvarnföreningen.* Såsom ett skäl mot den tilltänkta lagstiftningen har även anförts, att densamma komme att medföra en fördyring av fodermedlen och att kontroll över fodermedelshandeln lika väl kunde ordnas på frivillighetens väg. Vissa handelskammare och korporationer hava ansett, att med lagstiftningen borde anstå i avbidan på att frågan om de kemiska stationernas omorganisation, vilken fråga vore under utredning, vunnit sin slutliga lösning. I dessa yttranden har framhållits, att det för att foderämneshandeln skulle kunna under straffansvar åtaga sig analysgaranti vore nödvändigt att äga tillgång till fullt kvalificerade kemiska stationer för utförande av erforderliga analyser. Förhållandena härutinnan vore för närvarande icke tillfredsställande i det att anstalterna vore för små och hade för ringa analysfrekvens för att kunna hålla en tillräckligt skicklig personal och erforderlig instrumentutrustning. Denna mening har företrätts av *Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* samt *Svenska lantmännens riksförbund, Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* och *Föreningen Sveriges spannmålsintressenter.* I en del av dessa yttranden har spörsmålet om omorganisationen ansetts vara av sådan vikt, att förrän detsamma lösts, slutligt yttrande rörande den förevarande lagstiftningsfrågan icke kunde avgivas.

I andra *yttranden* har emellertid, liksom tidigare i förut omförmälda riksdagsskrivelse, framhållits, att behov av lagstiftning förefunnes.

Utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna hava avstyrkt förslaget på grund därav att utredningsmännen ansett att kontrollen över fodermedelshandeln enligt förslaget skulle bliva tämligen ineffektiv.

I *vissa yttranden* har påyrkats ytterligare föreskrifter i syfte att ernå en effektivare reglering av handeln med fodermedel. *Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet* och *föreståndaren för dess husdjursavdelning, professor H. Edin,* hava skisserat i stort sett överensstämmande förslag, ehuru mer eller mindre utarbetade i detaljer. Vid den redogörelse för dessa, som här följer, torde lämpligen böra skiljas mellan fodermedel i oblandat skick och foderblandningar.

Beträffande import av fodermedel i oblandat skick hava förslagsställarna ansett det önskvärt med importförbud för uppenbart mindervärdiga slag av kraftfoder. Vidare har förutsatts, att provtagning ovillkorligen skall ske av varje importerat parti och provet underkastas analys, allt på importörens bekostnad.

I fråga om tillverkningen av oblandade fodermedel har likaledes ansetts

lämpligt med en ovillkorlig skyldighet att låta analysera varje framställt parti, därvid enligt professor Edin provtagningen borde ske å framställningsplatsen genom befullmäktigade ombud.

Professor Edin har vidare framhållit, att en standard borde uppgöras för beteckning och definiering av samtliga fodermedel, som bleve föremål för kontroll. Vid utbjudande av kontrollerat foderparti skulle säljaren vara skyldig att tillämpa den varubeteckning, som kontrollmyndigheten i enlighet med standarden åsatt, samt lämna vissa uppgifter om sammansättningen. Centralanstalten har ifrågasatt förbud mot saluförande av fodermedel, som icke uppfyllde vissa kvalitetsfordringar.

För foderblandningar ha förslagsställarna tänkt sig importförbud, dock att i enskilda fall importlicens skulle kunna beviljas.

Beträffande tillverkningen har det ansetts lämpligt med antingen obligatorisk eller frivillig kontroll.

Professor Edin, som förordat frivillig kontroll, har hänvisat till den i Danmark gällande ordningen såsom förebildlig och har framhållit, att reklamvärdet skulle ge fabrikanten ersättning för intrång och kostnader till följd av kontrollen. Alla större fabrikanter skulle snart tvingas att ansluta sig till kontrollen.

Centralanstaltens styrelse har anmärkt, att vare sig kontrollen gjordes obligatorisk eller frivillig, det erfordrades, att kontrollant utsåges för varje tillverkningsplats och att tillverkare finge förbinda sig att föra särskilda journaler, varav framginge, hur foderblandningarna vore sammansatta.

Innan jag härefter ingår på de mot förslagets särskilda bestämmelser riktade erinringar, torde jag få beröra vissa i yttrandena gjorda uttalanden rörande möjligheten av att genom analys utröna halten eller sammansättningen av fodermedel. I *ett flertal yttranden* har framhållits, att särskilda analyssvårigheter mötte vid bestämmande av fodermedelsblandningars sammansättning.

Utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna hava härom anfört:

Det vore svårt, för att icke säga i vissa fall omöjligt att kontrollera procenttalet för ingående beståndsdelar. En kemisk analys gåve här ingen ledning. Bestode blandningsprovet av grövre beståndsdelar kunde man visserligen särskilja samt uppväga dessa och på detta sätt fastställa blandningsdelarnas ungefärliga procenttal. Skulle provet däremot bestå av flera beståndsdelar i finfördelad form t. ex. sojamjöl med kli eller gröpe etc. kunde endast företagas en mikroskopisk-botanisk undersökning. Med denna metod, som dock vore mycket tidsödande och dyrbar, torde dock kunna angivas endast mycket approximativa värden på beståndsdelarnas procenttal.

Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet har påpekat samma svårighet.

I fråga om de i förevarande lagförslag upptagna bestämmelserna har särskilt föreskriften rörande vilka fodermedel och fodermedelsblandningar deklarationsskyldigheten bör avse varit föremål för delade meningar.

Sveriges köpmannaförbund och *Sveriges kemiska industrikontor* hava ansett, att lagstiftningen borde inskränkas till att avse endast fodermedelsblandningar.

I ett stort antal yttranden har framhållits, att kvarnindustrins biprodukter, närmast då kli och fodermjöl, icke borde omfattas av deklarationsskyldigheten. Denna ståndpunkt har intagits av *utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna, Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren i Gävle, Svenska lantmännens riksförbund, Föreningen Sveriges spannmålsintressenter, Svenska kvarnföreningen, Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* samt *Kooperativa förbundet.* Beträffande dessa produkter har framhållits, att de till sin beskaffenhet och sammansättning vore välkända för jordbrukarna och att det vore svårt att utan fortlöpande analyser fullgöra deklarationsskyldigheten. Svenska kvarnföreningen har härom närmare anfört:

Vid mindre företag torde möjlighet att genomföra en analysering icke föreligga. Strävan att så mycket som möjligt förbilliga klivaran nödvändiggjorde, att distributionen i görligaste mån skedde i omedelbar anslutning till produktionen. Man sökte därför undvika ett lagerförande av kli, vilket särskilt under den varma årstiden vore förenat med svårigheter och dessutom medförde kostnader, som med hänsyn till försäljningsvärdet vore betydande. Vad som sålunda gällde för kli, ägde tillika i huvudsak tillämpning å de vid framställning av siktat mjöl uppkommande varuslagen vetefodermjöl och rågfodermjöl, ehuru det måste medgivas, att i någon mån dessas bruksvärde kunde växla efter mängden av varornas för utfodringen värdefulla beståndsdelar. Analyseringen av dessa produkter, som utgjorde endast några få procent av hela den förmalda kvantiteten brödsäd, torde erbjuda ännu större svårigheter än analyserna å kli.

Att ej heller krossad eller gröpad spannmål, däri inbegripet majs, måtte underkastas deklarationsskyldighet, har förordats *i ett flertal yttranden. Svenska lantmännens riksförbund* har såsom skäl härför anfört, att en deklarationsplikt skulle medföra stora praktiska svårigheter och avsevärda kostnader utan någon större fördel för jordbrukarna. Enligt förbundets mening måste det nämligen antagas, att varornas egenskaper och fodervärde vore allmänt bekanta för jordbrukarna och att de försäljningsvillkor, som tillämpades, vore betryggande.

Beträffande frågan om deklarationsskyldighet för biprodukter från bryggeriindustrin har *Aktiebolaget Stockholms Bryggerier* icke funnit anledning till erinran mot ämbetsverkens förslag, medan däremot *Aktiebolaget Pripp & Lyckholm* ansett dem böra undantagas från deklarationsplikten och härom anfört:

Avfall såsom slökorn, maltgrodd, torkad drav och torkad jäst (våt drav och jäst fölle på grund av sin vattenhalt utanför lagförslaget) alstrades som resultat av fysiologiska och tekniska processer, vilka måste förläna dem i stort sett enahanda, allmänt kända egenskaper. Det vore därför onödigt med en deklaration av den analytiska sammansättningen, helst som denna deklara-

tion ej kunde grundas på analys varje gång, då analyskostnaderna eljest bleve för höga i förhållande till det billiga priset.

Sveriges kemiska industrikontor har biträtt sist angivna ståndpunkt, under framhållande tillika, att produkterna försåldes till en begränsad krets av avnämare, som vore väl förtrogna med deras art och sammansättning.

Enligt ett flertal yttranden borde även biprodukterna från sockerindustrin undantagas från deklarationsskyldigheten. I denna riktning hava uttalat sig *utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna, Stockholms handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Svenska lantmännens riksförbund, Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening, Sveriges kemiska industrikontor* och *Svenska sockerfabriks aktiebolaget.* I Skånes handelskammares och sockerbolagets yttranden har i huvudsak framhållits:

Melass och torrsnitsel (sockersnitsel) såldes tel quel, d. v. s. köparen finge åtnöjas med varan, sådan den utfölle vid fabrikationen, dock att viss minimisockerhalt garanterades. Melassens fodervärde bestämdes uteslutande av dess sockerhalt. Sockersnitsel innehölle visserligen förutom socker jämväl andra beståndsdelar med fodervärde, men dessa vore givna med fabrikationsförfarandet och kunde endast variera något med hänsyn till det vid förarbetningen använda betmaterialet. Produkterna såldes icke blott till fodermedelshandlare utan i långt större utsträckning direkt till de över 20,000 betodlarna. Melassfoder bestode av flera olika ingredienser, vilkas beskaffenhet och proportion vore värdebestämmande för varan, men tillverkades för närvarande icke. De framställda produkterna vore till sitt fodervärde kända för avnämarna och ett fullgörande av deklarationsplikten skulle onödigt betunga sockerindustrin.

Vad melassfoder anginge har sockerbolaget dock förklarat sig icke hava något att erinra mot dess inbegripande under lagstiftningen.

I *åtskilliga yttranden* framhålles, att de i det föregående nämnda fodermedlen borde vara undantagna från lagens tillämpning endast om de såldes i oblandat skick.

I fråga om höns- och kycklingfoderblandningar hava *utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna* ansett, att sådana fodermedel borde undantagas från tillämpning, då det med nuvarande analysmetoder ofta bleve för dyrbart att fastställa fodermedlens sammansättning.

Beträffande hömjöl ha samma utredningsmän ifrågasatt, huruvida icke undantag från tillämpningen av lagen borde stadgas.

Professor Edin har i sitt yttrande därom anfört, att den värdebildande faktorn i detta fall utgjordes dels — och huvudsakligen — av mängden i äggulan övergående färgämnen, dels av mängden A-vitamin. Den kvantitativa bestämningen vore i båda fallen svår. Uppgiftsplikten försvårades än mer därav, att värdet i fråga om dessa båda egenskaper hastigt avtoge om luft under förvaringen kunde intränga i massan.

Beträffande lagens tillämpning å linkakor och linkakmjöl har *Linoljeslagerierna försäljningsaktiebolag* avstyrkt detta samt till stöd härför i huvudsak anfört:

Linkakor och linkakmjöl vore i främsta rummet icke direkt mjölkdrivande fodermedel med vikten lagd huvudsakligast på protein- och fetthalten, utan hade mera sitt värde för djuren i dietiskt hänseende, beroende på det växtslem, kakan och mjölet innehölle. En uppgift om protein- och fetthalt hade därför ringa värde för köparen, och det skulle komma att erbjuda nära nog oöverkomliga svårigheter för lantbruksstyrelsen att bestämma en för fastställande av dessa fodermedels dietiska och för ungdjuren växtbefrämjande egenskaper m. m. tillförlitlig metod, vilken icke skulle vålla fabrikerna enorma kostnader och förorsaka mycket stort hinder i deras expedition m. m.

Till den av linoljeslagerierna omfattade meningen hava anslutit sig *Sveriges kemiska industrikontor* och *handelskammaren i Göteborg,* vilken sistnämnda dock ansett, att tillverkarens namn alltid borde angivas.

Utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna ha ansett, att jämväl torrmjölk borde undantagas, då det ofta bleve för dyrbart att detaljerat fastställa sammansättningen.

I fråga slutligen om vitaminpreparat har *professor Edin* framhållit vissa svårigheter för lagens tillämpning å dessa och därom anfört:

Dessa tarvade mer än andra uppgiftsplikt men det vore svårt att förstå, huru lagen skulle kunna efterlevas. Konsekvensen av ett strikt vidhållande av lagens bestämmelser bleve t. ex. i fråga om tranpreparaten den, att de endast skulle kunna försäljas i plomberade förpackningar och av sådana firmor, som hade så stor avsättning, att varje enskild förpackning kunde uttagas såsom generalprov av stora, med goda blandanordningar försedda behållare. En del av de stora firmorna i branschen praktiserade redan detta tillvägagångssätt, och det vore givetvis lyckligt, om bestämmelsen finge till resultat, att de firmor, som icke hade resurser härför, finge inställa sin verksamhet. En effektiv kontroll vore i fråga om sådana preparat förenad med stora svårigheter, dels därför att bestämningen av den värdebildande faktorn — antalet D- resp. A-vitaminenheter — medförde betydande kostnader, och att metoderna för bestämningarnas utförande vore så oskarpa, att förhållandevis stora avvikelser från uppgivna värden måste tillåtas, dels därför att relationstalet mellan den för ett och samma preparat med olika djurslag uppmätta effekten kunde vara mycket växlande för preparat av olika ursprung.

Beträffande storleken av parti, som skall deklareras, har *Föreningen Sveriges spannmålsintressenter* ansett, att gränsen borde sättas vid 200 kg i fråga om fodermedel, vilkas bruksvärde bestämdes av halten näringsämnen.

Centralanstaltens styrelse har ifrågasatt lämpligheten av en sådan generell föreskrift som den föreslagna. Särskilt för de mindre kvarnföretagen, som dreve handel med gröpe, fodermjöl och kli, skulle uppgiftsplikten sannolikt bliva alltför betungande. Styrelsen ansåge sig alltså böra ifrågasätta, huruvida icke föreskrift borde finnas av innehåll, att den föreslagna uppgiftsplikten icke skulle hava avseende på produkt, som för tillgodoseende av ortens behov förmalts av i orten odlad spannmål.

I fråga om innehållet i deklarationen har i *ett antal yttranden* framhållits, att deklarationen icke borde ha så vidlyftigt innehåll som föreslagits. Det har påpekats, att en fullständig analys bleve avsevärt dyrbarare än en mera inskränkt.

Kooperativa förbundet har i förevarande hänseende anfört:

Det torde kunna ifrågasättas, huruvida man icke gåve lantbrukaren den bästa upplysningen om ett fodermedels näringsinnehåll genom att angiva dess fodervärde uttryckt i foderenheter per 100 kg i stället för att lämna analysuppgifter. En uppgift på foderenheten — ett uttryck för fodermedlets smältbara innehåll av äggvita, fett, kvävefria extraktivämnen och växttråd — sade mera än en analysuppgift om fodermedlets rå-innehåll. Foderenheterna hos normal handelsvara av ifrågavarande slag funnes uträknade i allmänt kända tabeller. Förutsättningen för ett användande av begreppet foderenhet i lagstiftningen måste emellertid vara att innebörden av begreppet i fråga officiellt och siffermässigt fastställdes. För de fodermedel, vilka huvudsakligen köptes på grund av högt äggviteinnehåll, borde dock förutom antalet foderenheter även särskild uppgiftsplikt vara föreskriven beträffande halten av smältbar äggvita. Skyldigheten att för fodermedelsblandningar angiva mängden av de olika fodermedel, som inginge i blandningen, borde givetvis kvarstå. Med den sålunda föreslagna anordningen skulle även vinnas den betydande fördelen, att lantbrukarna ganska snart skulle lära sig att räkna med olika fodermedels pris per foderenhet.

Även *professor Edin* har ansett, att antalet beräknade foderenheter alltid borde uppgivas.

Centralanstalten har ansett lämpligt, att uppgifterna begränsades till de beståndsdelar, som i främsta rummet bestämde bruksvärdet, t. ex. för oljekakor och mjöl av oljefrukter råprotein och fett samt eventuellt aska, för kvarnavfall halten av växttråd, för melassfoder uppsugningsmedlets art och varans sockerhalt m. m. Beträffande fodermedelsblandningar vore det av vikt, att särskild uppgiftsskyldighet stadgades i fråga om antalet beräknade foderenheter och kilogram smältbar äggvita per 100 kg av varan.

Utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna ha varit av den uppfattningen, att uppgiftsplikten i fråga om fodermedel eller fodermedelsblandning, vars bruksvärde bestämdes av varans halt av näringsämnen, kunde begränsas till halten av smältbar äggvita angiven i procent av varans vikt och antalet beräknade foderenheter per 100 kg av varan.

Svenska lantmännens riksförbund har ansett det vara tillfyllest, om halten av råprotein, råfett och smältbar äggvita angåves. *Föreningen Sveriges spannmålsintressenter* har förordat skyldighet att uppgiva råprotein och råfett samt beträffande blandningar mängden smältbar äggvita och antalet beräknade foderenheter.

I fråga om deklaration av fodermedelsblandnings sammansättning hava *Skånes handelskammare* och *Gullviks fabriks aktiebolag* uttalat farhåga att därigenom fabrikationshemligheter skulle röjas. För bedrivet forskningsarbete borde skälig ersättning kunna påräknas.

Bestämmelsen i förslaget om förbud mot att i deklarationen lämna ytterligare upplysningar utöver de obligatoriska har ansetts mindre lämplig. I vissa yttranden har sålunda framhållits, att även andra än de obligatoriska uppgifterna, såsom om lämpliga foderstater och dylikt, kunde vara av verklig nytta för köparen.

I fråga om den föreslagna bestämmelsen om tiden för deklarationens avgivande ha i ett flertal yttranden framställts erinringar med avseende å det fall, att importerade fodermedel levereras direkt från lossande fartyg. *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* har uppgivit, att vissa fodermedel, exempelvis oljekakor, av importörerna levererades till kunderna, framför allt lanthandlarna, i stor utsträckning direkt från lossande fartyg. Föreningen har vidare uppgivit, att fodermedlen i stor omfattning torde ha inköpts utan analysgaranti.

I de yttranden, som berört detta spörsmål, har det uttalats, att det vore omöjligt för importören att fullgöra deklarationsskyldigheten redan vid leverans direkt från det lossande fartyget. Och det har framhållits, att därest importören tvingades att under avvaktan på analys lagra varan, denna därigenom skulle fördyras, enligt *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* med i genomsnitt 50 öre per 100 kg.

Utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna hava framhållit, att å andra sidan undantag från uppgiftsplikt icke kunde medgivas för nu ifrågavarande fall, då därigenom fara kunde uppstå, att mindre nogräknade säljare komme att begagna sig av detta försäljningssätt för att undgå kontrollen. Utredningsmännen hava föreslagit, att importören måtte få åtnjuta viss frist med deklarationens avgivande.

Såsom lämplig frist har i andra yttranden föreslagits 10 eller 14 dagar.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter och *Gotlands handelskammare* ha ifrågasatt om det ej vore ändamålsenligt att införa vissa standardbestämmelser beträffande halten utav näringsämnen eller att fastställa vissa lägsta normaltal för varje vara. *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* har även förordat sistnämnda utväg.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter har beaktat, att enligt ämbetsverkens förslag från straffansvar för underlåten deklaration gjorts undantag för det fall, att på grund av särskilda omständigheter hinder mött att meddela uppgifter senast då varan avlämnades, men det har anförts, att det icke kunde anses förenligt med eljest tillämpade lagstiftningsprinciper, att en lojal och normal form för varudistributionen av lagstiftningen hänfördes under en dylik undantagsbestämmelse, som man för övrigt icke visste hur den kunde komma att tolkas.

I åtskilliga yttranden har berörts frågan om formen för deklarationen. Såsom framgår av vad förut anförts, innehåller ämbetsverkens förslag intet annat stadgande härom än att deklarationen skall vara skriftlig.

Kooperativa förbundet har ansett det i många fall praktiskt, om uppgiftsplikten fullgjordes medelst ett vid säckarna fästat eller i säckarna inlagt tryckt meddelande från den ursprungliga leverantören eller från importören, därest denne vore återförsäljare.

Stockholms benmjölsfabriks aktiebolag har framfört det önskemålet, att deklarationsskyldigheten måtte anses fullgjord, där uppgifterna vore tryckta å fakturan eller i broschyr eller priskurant.

De i tillämpningsföreskrifterna upptagna bestämmelserna om rätt för

vissa personer att taga prov hos säljare utan dennes samtycke, ha även föranlett vissa erinringar.

Centralanstaltens styrelse har anfört, att den föreslagna ordningen med olika, oberoende av varandra arbetande provtagare, icke kunde bli effektiv. Det torde vara nödvändigt, att provtagningen organiserades på ett mera enhetligt sätt.

Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening har ifrågasatt, huruvida icke organen för kontroll över lagens efterlevnad borde inskränkas till myndigheter och befattningshavare med statlig auktoritet och tjänstemannaansvar, i enlighet varmed hos hushållningssällskap anställd konsulent och överkontrollassistent icke skulle äga befogenhet att taga prov hos säljaren.

Kritik har vidare riktats däremot, att i förslaget till tillämpningsföreskrifter endast stadgats rätt att taga prov men icke skyldighet därtill.

Utredningsmännen för frågan rörande omorganisation av de kemiska stationerna hava härom anfört:

Bestämmelserna om kontrollen torde vara förslagets svagaste punkt. Redan nu hade de statsunderstödda kemiska stationerna jämlikt sitt reglemente till uppgift, att, där omständigheterna därtill föranledde, självmant genom kontrollundersökningar övervaka handeln med fodermedel. I praktiken hade stationerna varken haft tid eller möjlighet att, annat än tillfälligtvis, ägna sig åt denna uppgift. Erfarenheten beträffande tillämpningen av andra liknande stadganden hade redan visat, att någon effektivare kontroll ej torde kunna förväntas av de myndigheter och institutioner, som enligt förslaget skulle äga rätt utöva tillsynen över lagens efterlevnad. Det torde ligga i sakens natur, att en tjänsteman i första hand komme att ägna sig åt de uppgifter han vore skyldig utföra. Kontrollen måste bli mycket ojämn i olika delar av landet.

Professor Edin har framfört liknande synpunkter.

I ämbetsverkens förslag till tillämpningsföreskrifter har, såsom framgår av det förut anförda, intagits en bestämmelse om att vid provtagning hos säljaren ersättning för provet skulle utgå till denne enligt gängse pris och ett stadgande därom, att nämnda ersättning ävensom vad som måst utgivas för undersökning av provet skulle ersättas av statsmedel, där ej länsstyrelsen funne vederbörande uppenbarligen hava saknat anledning att taga provet, i vilket fall följaktligen provtagaren skulle få vidkännas kostnaderna.

Häremot har i *vissa yttranden* anmärkts, att provet vore av ringa penningvärde och att risken för provtagare att få vidkännas kostnader vore ägnad att minska lagens effektivitet.

Angående de föreslagna bestämmelserna om provtagning hos köparen har *föreningen Sveriges spannmålsintressenter* anfört:

Då provtagning efter köparens påkallan väl i regel komme att företagas hos denne, torde köparens närvaro vid provtagningen genom den föreslagna anordningen praktiskt säkerställas. Det syntes föreningen vara att föredraga, att provtagningen verkställdes under former, som möjliggjorde för bägge parterna att närvara vid densamma ja, att de, om de därom kunde enas, ägde befogenhet att gemensamt ombesörja provtagningen. De allmänna bestäm-

melserna för handeln med spannmål och foderämnen, fastställda av Sveriges skiljenämnd för spannmåls- och foderämneshandeln, och godkända av branschorganisationerna, föreskreve i berörda hänseende, att provtagning skulle, för att vara giltig, verkställas gemensamt av säljaren och köparen eller ombud för dem eller, därest dessa ej kunde enas om sättet för provtagningen eller endera parten ej vore representerad eller förklarat sig ej vilja deltaga i provtagningen, av två ojäviga, sakkunniga och trovärdiga personer, som ej vore anställda i någondera kontrahentens tjänst. Behovet av att beröva kontrahenterna möjligheten att efter köparens påkallan gemensamt ombesörja provtagningen syntes icke styrkt.

Enligt det nu förevarande förslaget skall det på sätt framgår av vad förut anförts ankomma på lantbruksstyrelsen att utfärda särskilda bestämmelser beträffande deklarationens innehåll i fråga om fodermedel, vars bruksvärde ej bestämmes av varans halt utav näringsämnen, beträffande analysspelrum och beträffande sättet för uttagande av medelprov.

I yttranden av *Stockholms handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Svenska lantmännens riksförbund, Föreningen Sveriges spannmålsintressenter* och *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* har givits uttryck åt den uppfattningen, att man icke kunde taga ställning till förslaget innan jämväl förslag till sådana bestämmelser förelåge. Sistnämnda förening har sedermera hemställt, att lantbruksstyrelsen måtte givas i uppdrag att efter hörande av representanter för handeln i branschen utarbeta bestämmelser i ämnet att fastställas till efterrättelse i samband med lagens antagande.

Handelskammaren i Göteborg har ansett, att bestämmelserna angående analysspelrum och andra omständigheter, stående i samband med analysen, borde intagas i Kungl. Maj:ts kungörelse och icke överlämnas åt underordnad myndighet att bestämma därom.

I fråga om de föreslagna straffbestämmelserna har *Sveriges kemiska industrikontor* anfört:

Det syntes olämpligt, att förseelse skulle beläggas med dagsböter. Då säljaren vore ett aktiebolag, komme enligt vanligen tillämpade rättsprinciper straffet att ådömas verkställande direktören och fixeras med hänsyn till dennes inkomst, även om försummelse låge en lägre tjänsteman till last. Det vore en i och för sig orimlig fordran, att verkställande direktören skulle vara i tillfälle ständigt övervaka att en enkel uppgiftsskyldighet fullgjordes. Om det likväl ansåges ofrånkomligt, att straffet i fråga om ett aktiebolag utkrävdes av dess verkställande direktör borde straffet dock ej utgå i form av dagsböter utan förseelsen kunna sonas med vanligt bötesstraff.

Stockholms handelskammare har framhållit, att vid en försäljning i andra hand deklarationen torde bli densamma som den ursprunglige säljarens. Men då det gällde oplomberade varor förelåge icke alltid säkerhet, att ej varans identitet genom utbyte eller på annat sätt förändrats. Straffansvar kunde då på ett obilligt sätt drabba mellanhanden, vilken torde ha svårt att bevisa, att han varken insett eller bort inse oriktigheten i sin deklaration.

1937 års förslag och utredning.

Såsom framgår av det förut anförda anbefallde Kungl. Maj:t i anledning av vad i ärendet förekommit kommerskollegium och lantbruksstyrelsen att avgiva förnyat förslag i ämnet.

De av ämbetsverken i anledning härav utarbetade förslagen till lag och tillämpningsföreskrifter skilja sig i fråga om principerna icke väsentligt från ämbetsverkens först omförmälda förslag. På grund av vad i yttrandena framkommit ha emellertid vissa jämkningar företagits i förslagen. Den mest väsentliga av dessa har avseende å lagens tillämplighetsområde. Övriga ändringar hänföra sig huvudsakligen till tillämpningsföreskrifterna. Jag torde nu få lämna en *redogörelse för skiljaktigheten mellan de två förslagen.*

I det senare lagförslaget har sålunda icke upptagits bestämmelsen, att lagen icke skulle hava avseende å avfallsprodukter med en vattenhalt av 70 viktprocent och däröver. Bland tillämpningsföreskrifterna ha i stället upptagits stadganden varigenom lagens tillämplighet i flera viktiga hänseenden begränsas. Genom dessa stadganden undantagas från lagens tillämpningsområde följande slag av fodermedel, nämligen kvarn- och mejeriavfall, krossad eller gröpad spannmål, biprodukter från bryggeri-, bränneri- och sockerindustrierna samt koksalt och krita. Såsom förutsättning för att dessa varuslag skola vara undantagna från lagen föreskrives emellertid att de försäljas i oblandat skick. Från lagen skola vidare enligt det nya förslaget vara undantagna höns- och kycklingfoderblandningar. I det nya lagförslaget har därjämte upptagits en generell bestämmelse därom att Kungl. Maj:t skall äga meddela de undantag från lagens tillämpning, som finnas erforderliga. I övrigt äro lagförslagen med bortseende från en mindre redaktionell jämkning likalydande.

I det senare förslaget till tillämpningsföreskrifterna har den uppgiftsplikt, som enligt lagförslaget föreligger beträffande mängden av i varan ingående ämnen, som bestämma dess bruksvärde, förklarats såvitt angår fodermedel eller fodermedelsblandning, vars bruksvärde bestämmes av varans halt av vissa näringsämnen, avse allenast vatten, råprotein och råfett. I stället för det i det första förslaget upptagna förbudet mot andra upplysningar i deklarationen än de obligatoriska, har i det senare förslaget föreskrivits, att deklarationen, utöver de obligatoriska upplysningarna, får innehålla jämväl andra uppgifter om varans beskaffenhet och innehållsämnen under förutsättning, att dessa uppgifter i deklarationen ej gives en mera synlig plats än övriga uppgifter. I de senare tillämpningsföreskrifterna har såsom provtagare, utöver de i det tidigare uppräknade, upptagits inspektören för det statsunderstödda kemiska analysväsendet. Däremot har stadgandet i det tidigare förslaget, att provet skulle tagas mot ersättning enligt gängse pris icke upptagits i det senare förslaget. Såsom behörig undersökare har det nya förslaget upp-

tagit statens lantbrukskemiska kontrollanstalt i stället för lantbrukshögskolans kemiska institution. I det senare förslaget har uteslutits dels bestämmelsen om rätt för provtagare att efter anmälan hos länsstyrelsen erhålla gottgörelse för vad han fått utgiva i ersättning för varuprov eller undersökning, dels föreskriften att länsstyrelsen skall till jordbruksdepartementet göra anmälan för täckande av förskjuten ersättning, dels ock stadgandet, att den, som dömts för förseelse mot fodermedelslagen, skall vara pliktig att återbetala erhållen ersättning för varuprov. I senare förslaget till tillämpningsföreskrifter har därjämte gjorts vissa mindre jämkningar huvudsakligen av redaktionell natur.

Ämbetsverken hava såsom *motivering* till de förordade ändringarna i de tidigare förslagen i huvudsak hänvisat till vad i yttrandena över detsamma förekommit.

Vid ämbetsverkens nu ifrågavarande förslag har fogats *utlåtande* av *inspektören för de kemiska stationerna professor A. K. O. Svanberg,* vilken inom ämbetsverken biträtt vid utarbetande av dessas senare förslag.

I detta utlåtande har professor Svanberg rörande de anledningar till missnöjet med den nuvarande fodermedelshandeln, speciellt handeln med kraftfoderblandningar, vilka det syntes vara lagstiftningens största uppgift att undanröja, anfört:

Nuvarande ordning medförde ej någon fullgod garanti för att i synnerhet blandningar av kraftfoder alltid innehölle den sammanlagda procent av råprotein och råfett eller det antal foderenheter etc., som uppgåves, och skäl funnes att misstänka att kraftfoderblandningars halt av innehållsämnen ej alltid uppnåtts med hjälp av just de botaniska blandningsbeståndsdelar (såsom jordnötskakor, sojakakor eller mjöl etc.) som uppgåves å deklarationen. Genom ett visst utbyte av de dietiskt värdefullaste beståndsdelarna mot sådana kraftfodervaror, i vilka de kemiska innehållsämnena kunde köpas billigare — såsom ett utbyte av jordnötskakor och rapskakor — kunde blandningsverken med lätthet tillskapa vinster motsvarande 50 öre till 1 krona per 100 kg kraftfoderblandning, vilka endast i vissa fall med full säkerhet kunde påvisas, och därtill droge högre analyskostnader än vanlig kemisk fodermedelsanalys. Otvivelaktigt vore emellertid, att grövre fall av vilseledande deklaration i detta avseende kunde fastställas.

Professor Svanberg har ifråga om lagens tillämplighetsområde uttalat att vissa fodermedel åtminstone tillsvidare borde vara fria från kontroll. I detta hänseende har i utlåtandet i huvudsak anförts:

Undantagna från lagen borde vara inhemska produkter av kli, gröpe och fodermjöl av i Sverige vanligen odlade sädesslag och av majs därest de försåldes i alldeles oblandat skick. Med oblandat skick avsåges även en inblandning av fodermjöl i kli av samma sädesslag, därest blandningen såldes såsom kli. Att emellertid till en vara såsom gröpe eller fodermjöl tillsätta vara av helt annat ursprung eller av lägre värde och därefter försälja blandningen utan uppgift om dess sammansättning, måste anses vilseledande och otillåtet. Vid havregrynstillverkningen kvarbleve såsom en föga värdefull biprodukt havrekli och agnar, vilka lämpligen ej alls borde inblandas i andra fodervaror

utan efter hand avyttras i fabrikens närmare omgivning, då sådan vara ej kunde anses rimligen motivera några kostnader för frakt. Vidare borde från lagen uteslutas sockerfabrikationens biprodukter, melass och torrsnitsel, samt bryggeriindustriens biprodukter, därest berörda produkter såldes oblandade. Slutligen borde även stråfoder (grovfoder) och produkter därav vara undantagna från lagens tillämpning. För närvarande syntes icke någon inhemsk marknad med hömjöl förefinnas. Emellertid borde bemärkas, att hömjöl av övermogen vegetation i vissa fall vore lätt att åstadkomma, under det att hömjöl av späd vegetation vore svårare att framställa och därtill av mycket större värde. Med hänsyn härtill kunde bestämmelser i fråga om handeln med denna artikel i framtiden bliva ett framträdande önskemål. Den framförda argumenteringen för uteslutande av linkakor och linkakmjöl vore icke övertygande. Det vore fullt ekonomiskt försvarligt att t. ex. när nytt parti linfrö toges i arbete och helst med jämna mellanrum uttaga nytt genomsnittsprov av produkten för analys på fabrikantens bekostnad.

Professor Svanberg har vidare uttalat sig för att deklarationsplikten i fråga om fodermedel eller fodermedelsblandning, vars bruksvärde bestämdes av varans halt av näringsämnen, endast borde avse fuktighet, råfett och råprotein. Beträffande formen för deklarationen har professor Svanberg i huvudsak anslutit sig till Kooperativa förbundets förslag.

I fråga om kontrollen över handeln med fodermedel har professor Svanberg i huvudsak anslutit sig till de av centralanstalten och professor Edin framlagda önskemålen om obligatorisk analys av importerade fodermedel samt av här i landet tillverkade oblandade fodermedel. Beträffande kontrollen över foderblandningar, som tillverkats här i landet, har professor Svanberg anfört i huvudsak:

Enligt hans mening borde kontrollen vara obligatorisk vid tillverkning av blandningar av oljekakor, mjöl av oljefrön och liknande (kraftfoderblandningar) samt frivillig i fråga om tillverkning av andra foderblandningar, speciellt avsedda för vissa slag av husdjur (hönsfoder, kycklingfoder, foderblandningar för svin, rävar etc.). Det vore icke lämpligt, att kontrollen utövades genom regelbundna provtagningar av en för varje blandningsverk tillsatt kontrollant. Det kunde förekomma, att tillverkaren förfogade över eget laboratorium med personal, väl skickad att öva kontroll, och i övriga fall vore provtagning av bestämd kontrollant ej tillräcklig garanti. Kontrollen borde utövas genom viss provtagning hos konsumenterna. Därest tillverkaren förfogade över analys av varje i blandningen ingående fodervara och blandningsverket fungerade oklanderligt, förelåge givetvis ganska liten anledning att ofta taga prov. Av en viss betydelse för möjligheten till statlig kontroll — i synnerhet därest felaktig vara funnits förekomma hos konsumenterna — vore, om den bestämmelsen kunde stadfästas, att fabrikanten vore skyldig att föra noggrann och lätt överskådlig tillverkningsjournal över samtliga till varje blandningsverk inköpta råvaror samt därifrån försålda varor, varvid för varje ny råvara analysattesten över dennas sammansättning borde arkiveras såsom bilaga. Dylik skyldighet kunde ej sägas vara betungande, då en sådan form av bokföring måste anses nödvändig för vilken fabriksledning som helst. Fabrikanten borde i anslutning härtill vara skyldig att lämna kontrollant tillträde för provtagning av varorna, samt, där anledning därtill förekommit, för kontroll av tillverkningsjournalerna.

Professor Svanberg synes förutsätta att de av honom sålunda uttalade önskemålen skulle kunna genomföras genom de av lantbruksstyrelsen utfärdade bestämmelserna.

I sitt *yttrande* över ämbetsverkens nu ifrågavarande förslag har *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* hemställt, bland annat, att, med hänsyn till importhandeln, lagen måtte tillförsäkra säljaren viss tidsfrist för fullgörande av den honom åvilande deklarationsskyldigheten.

Sveriges fjäderfäavelsförening har i sin förut omförmälda skrivelse hemställt, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att underkasta alla vitaminpreparat, som försåldes såsom fodermedel, betryggande kontroll beträffande kvalitet och vitamininnehåll.

Departementschefen. Till en början vill jag framhålla, att förslag till sådan *organisation av det kemiska analysväsendet,* som ansetts utgöra den nödvändiga förutsättningen för en lag om fodermedelshandeln, inom kort torde kunna föreläggas riksdagen. Med hänsyn härtill synes hinder icke böra möta att nu genomföra den ifrågasatta lagstiftningen blott det lämnas åt Kungl. Maj:t att bestämma den dag, då den skall träda i kraft. En bestämmelse härom har intagits i lagförslaget.

Beträffande *principerna i ämbetsverkens förslag* har jag ansett, att den föreslagna deklarationsskyldigheten i regel icke kan komma att verka betungande för den lojala handeln. Icke heller torde den komma att verka fördyrande å varan: enligt nu gällande taxa för de kemiska stationerna utgår vid provtagningen minimiavgift för 1—250 säckar av 4 kronor och för varje parti därutöver om 250 säckar av 2 kronor jämte resekostnads- och traktamentsersättning samt för undersökning, avseende fuktighet, fett och protein 14 kronor.

Mera tveksamt kan möjligen vara, om den föreslagna anordningen verkligen också är tillräckligt effektiv, särskilt i fråga om handeln med foderblandningar, där missförhållanden oftast torde förekomma. Den kontroll, som kan utövas över importen och tillverkningen av sådana blandningar, är behäftad med vissa svagheter, i det den kommer först i efterhand och säkerligen mycket sporadiskt, varjämte det erbjuder stora svårigheter att analysera en foderblandnings biologiska sammansättning. Tydligen skulle större effektivitet kunna ernås med en fortlöpande kontroll under tillverkningen. Det kunde därför synas frestande att efterbilda det danska systemet, enligt vilket tillverkarna frivilligt kunna underkasta sig en statlig kontroll i syfte att därigenom ernå ett bättre pris för sin vara. Då jag emellertid icke velat förorda, att ämbetsverkens förslag kompletteras med en sådan anordning, har för mig närmast varit bestämmande angelägenheten av att undvika tillskapandet av en mer eller mindre vidlyftig kontrollorganisation. Även om, såsom i Danmark, kostnaderna härför skulle helt falla på de frivilliga deltagarna, måste dock staten ansvara för arbetets bedrivande och rekryteringen av personal, varjämte vid nedgång i verksamheten med därav följande indragningar ett

visst ansvar för staten med avseende å personalens utkomstmöjligheter icke torde kunna undgås. Härtill kommer, att redan nu många tillverkare av fodermedelsblandningar själva ha anordnat en fullt tillfredsställande enskild kontroll; redan nu finns det sålunda möjlighet till en uppdelning i marknaden i kvalitetshänseende allt efter det bättre eller sämre kontroll över tillverkningen utövas. Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida de tillverkare, som genom ett omsorgsfullt kontrollarbete skapat ett särskilt gott namn för sina produkter, ens skulle vara villiga att inträda i en statlig kontroll såsom jämställda med andra, vilkas tillverkning icke haft samma anseende.

Slutligen vill jag framhålla, att, oaktat de antydda svagheterna i kontrollen, nödvändigheten att avgiva deklaration och risken för att produkten kommer att underkastas kontrollanalys torde hos de allra flesta tillverkare framkalla noggrannhet och försiktighet, även om det hittills brustit härutinnan. Skulle en eller flera kontrollanalyser visa, att produkten icke överensstämmer med deklarationen, lärer nämligen tillverkaren för att kunna undgå ansvar enligt förslaget bli nödsakad att förete bevisning angående sina inköp och blandningsverkets funktion m. m.

I ett avseende har jag emellertid funnit mig nödsakad att gå utöver ämbetsverkens förslag. Enligt detta skall deklarationsskyldigheten fullgöras senast då varan avlämnas. Det är alltså icke nödvändigt, att uppgifterna om protein- och fetthalt lämnas köparen redan vid köpet. Intet hindrar, att köpet sker utan garanti för sådan halt, och trots att den verkliga halten kanske understiger vad köparen trott sig kunna förvänta, kan han då bli skyldig att betala ett för denna kvalitet beräknat pris. Då jag icke kunnat undgå att finna detta mindre tillfredsställande, har jag föranletts att taga under övervägande, huruvida det icke vore möjligt att beträffande fodermedelshandeln stadga en bestämmelse motsvarande den som innehålles i 5 § lagen den 14 juni 1928 angående handel med utsädesvaror, d. v. s. av den innebörd, att därest icke säljaren redan vid köpet lämnat sådana uppgifter, som deklarationen skall innehålla, han skall anses ha sålt varan med garanti för att den skall motsvara vissa normaltal. Det har upplysts, att det icke torde vara ogörligt att fastställa normaltal jämväl beträffande fodermedels halt av råprotein och råfett. Av lätt insedda skäl kunna emellertid icke fastställas några normaltal för foderblandningar såsom sådana. I den danska fodermedelskontrollens tionde berättelse finnes intagen en tabell över genomsnittsinnehållet i oljekakor m. m. Det må härvid dock erinras, att medeltalet för t. ex. råproteinhalten i skalade jordnötskakor icke kan fastställas såsom normaltal utan att normaltalet måste ligga lägre. Lämpligen torde detta bestämmas med beaktande jämväl av den lägsta gräns till vilken råproteinhalten går ned hos de kakor, som förekomma i marknaden. Normaltalet bör därvid givetvis sättas högre än nämnda lägsta gräns, men dock icke så mycket högre, att ett större antal partier skulle komma att ha lägre halt än normaltalet. Normaltalet bör för varje år fastställas av lantbruksstyrelsen i samråd med särskilt tillkallade sakkunniga, framdeles på grundval

av det material, som erhålles vid bearbetande av de analyser, vilka efter lagens ikraftträdande torde komma att utföras i större utsträckning än för närvarande. Ett stadgande om att säljaren garanterar normaltal, har intagits i 5 § i det förslag, som nu framlägges. Tydligen kommer emellertid säljaren genom att vid köpet angiva viss proteinhalt, lägre än normaltalet, att kunna fritaga sig från ersättningsskyldighet på grund av att den verkliga halten understiger normaltalet. — Någon bestämmelse om att varan skall överensstämma med vanligt handelsbruk och icke vara av skadlig beskaffenhet torde icke erfordras. Härutinnan får köplagen anses erbjuda tillfyllestgörande reglering.

Om jag sålunda kunnat i det väsentliga biträda ämbetsverkens förslag, har jag emellertid funnit lämpligt att underkasta *avfattningen* av författningstexten åtskilliga ändringar. En granskning av ämbetsverkens förslag ger vid handen, att förslaget till lag och förslaget till tillämpningsföreskrifter i samma ämnen innehålla vissa bestämmelser, som måste anses principiellt jämställda. Så t. ex. innehåller förslaget till lag bestämmelser om lagens tillämplighet, vilka bestämmelser emellertid genom tillämpningsföreskrifterna erhålla ett väsentligt förändrat innehåll. Jag har ansett riktigast, att i lagförslaget inarbetas de bestämmelser i tillämpningsföreskrifterna, vilka äro av mera principiell natur. Men vidare torde det vara lämpligt, att bestämmelser om analysspelrum, om sättet för provtagning och om deklarationens innehåll i fråga om fodermedel, vars bruksvärde ej bestämmes av varans halt utav näringsämnen, som påverka foderenhetsberäkningen, meddelas av Kungl. Maj:t. Dylika bestämmelser äro icke utarbetade och kräva helt visst noggrann prövning och överläggningar med sakkunniga. De torde böra sammanföras med de bestämmelser i ämbetsverkens förslag, vilka äro av administrativ eller teknisk natur, i en tillämpningskungörelse.

Jag övergår härefter till närmare redogörelse för det inom jordbruksdepartementet utarbetade förslaget.

Till en början må erinras, att förslaget i de flesta hänseenden efterbildar lagen angående handel med utsädesvaror. För ytterligare upplysningar angående åtskilliga stadganden må därför hänvisas till Kungl. Maj:ts proposition nr 77 till 1928 års riksdag. I likhet med nämnda lag äro bestämmelserna i förslaget av tvingande natur.

I frågan *vilka fodermedel som skola vara föremål för deklaration* har jag funnit ämbetsverkens senare förslag på det hela taget väl avvägt. Att fodermedelsblandningar och foderpreparat omfattas av lagstiftningen torde utan särskilt stadgande tydligt framgå.

Lämpligheten av att från lagstiftningen utesluta höns- och kycklingfoderblandningar synes mig kunna starkt ifrågasättas. Visserligen har det upplysts, att beträffande sådana blandningar svårigheter föreligga att rätt tolka de vid analysering vunna resultaten. Men då dessa svårigheter icke torde vara oöverkomliga och då det vitsordats, att just på detta område behovet av en sanering av handeln starkast framträder, har jag, om ock med viss

tvekan, ansett mig böra förorda, att jämväl dessa fodermedelsblandningar omfattas av lagstiftningen.

Behovet av lagstiftning hänför sig uppenbarligen främst till den ekonomiskt betydelsefulla husdjursskötseln och speciellt de husdjur, som av ålder intagit en särställning i lanthushållningen, nämligen nötkreatur, hästar, får, getter, svin och fjäderfä. I den mån fodermedel salubjudas såsom avsedda för andra djur, t. ex. hundar och rävar, böra de enligt min mening icke falla under lagens tillämpning. 1 § i det förslag, som nu framlägges, har avfattats i enlighet härmed.

Beträffande linkakor och linkakmjöl torde, med hänsyn till professor Svanbergs yttrande, något undantag från tillämpningen icke behöva göras.

I fråga om vitaminpreparat hava, såsom av det föregående framgår, vissa betänkligheter yppats. Med hänsyn till professor Edins i det föregående återgivna yttrande, och då de livsmedelslagstiftningssakkunnigas nyligen framlagda betänkande (Statens offentliga utredningar 1937: 51) bygger på förutsättningen, att kontrollanalys av vitaminiserade livsmedel kan företagas, torde ej heller i detta hänseende behöva göras något undantag från lagens tillämpning. Undersökning torde lämpligen kunna utföras vid Statens institut för folkhälsan, därest ett sådant kommer till stånd.

Jag har funnit lämpligt att föreslå lagstiftningens begränsning till allenast *yrkesmässig försäljning* (1 §). Denna begränsning återfinnes icke i ämbetsverkens förslag men torde icke medföra någon minskning av lagstiftningens effektivitet. Jag har ansett olämpligt, att straff skulle kunna ådömas för en försäljning utan deklaration, som sker mellan två lantbrukare. I sådana fall torde det få ankomma på köparen att, därest han önskar en deklaration, i samband med köpet avkräva säljaren en sådan. Att, i likhet med lagen angående handel med utsädesvaror, göra undantag från tillämpningen för det fall, att köp sker mellan köpmän i och för deras rörelse, torde icke vara att förorda. En importör eller tillverkare torde med större fog kunna åläggas att genom analysering eller på annat sätt möjliggöra noggrann deklaration än t. ex. en lanthandlare, som säljer i andra hand.

I fråga om *innehållet av deklarationen* kan jag biträda ämbetsverkens förslag, dock med den ändring, att, såsom förut framhållits, det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t och icke lantbruksstyrelsen att föreskriva, vad en deklaration skall innehålla i fråga om fodermedel eller foderpreparat, vars bruksvärde icke bestämmes av varans halt av näringsämnen, som påverka foderenhetsberäkningen. Bestämmelserna om deklarationens innehåll återfinnas i 3 § i det nu framlagda förslaget.

Beträffande den uttalade farhågan, att fabrikationshemligheter skulle kunna röjas genom deklaration av foderblandnings sammansättning, vill jag hänvisa till den i 14 § Kungl. Maj:t tillagda rätten att medgiva undantag från lagens tillämpning.

Lagtextens formulering lärer föranleda, att ett visst procenttal alltid måste uppgivas (det är ej tillräckligt med uppgift om t. ex. 40—45 %). Däremot torde icke erfordras angivande av decimaler.

Såsom av det föregående framgår, ha mot det sätt, varpå i ämbetsverkens förslag angivits *tiden för deklarationens avgivande,* framställts invändningar från importörernas sida avseende det fall, att leverans sker direkt från lossande fartyg. Jag har icke kunnat undgå att finna dessa invändningar värda beaktande. Såsom i yttrandena framhållits, skulle nödvändigheten att även i detta fall avge deklaration redan vid leveransen medföra en icke önskvärd fördyring av varan, medan å andra sidan genom en befrielse från deklarationsskyldighet en alltför stor del av fodermedelshandeln skulle undandragas lagstiftningen. För övrigt måste jag finna det tvivelaktigt, huruvida domstolarna å det fall varom nu är fråga skulle komma att tillämpa vad i ämbetsverkens förslag till lag stadgats om undantag från straffbestämmelsen för underlåten deklaration. När det gällt att komma till rätta med denna svårighet har jag funnit det lämpligast att för det avsedda fallet stadga en viss frist för deklarationsskyldighetens fullgörande. Visserligen förutsätter det förslag som nu framlägges ett fastställande av normaltal för fodermedlens halt av näringsämnen, men detta torde icke kunna helt ersätta deklarationen. Med hänsyn till vunnen upplysning, att en analysering kan beräknas draga en tid av tre à fyra dagar, har fristen satts till en vecka. Fristen torde böra räknas från det varan införts i riket och bör få tillgodonjutas även av dem som sälja i andra hand (4 §).

Vad angår *formen för deklarationen* har jag intet att erinra mot ämbetsverkens förslag. Det torde alltså icke föreligga hinder att avtrycka deklarationen å emballage, faktura, broschyr eller priskurant under förutsättning att bestämmelserna i 3 § 2 mom. iakttagas.

Att *rätten att taga prov hos säljaren* — som ju kan innebära intrång i den personliga friheten — icke bör kunna utövas gentemot andra än dem som bedriva yrkesmässig försäljning av fodermedel, har synts mig böra komma till otvetydigt uttryck i lagtexten (7 §). En annan modifikation har gjorts såtillvida som provtagning får ske endast av partier, som äro färdiga för leverans. I motsats till lagstiftningen om fröhandeln avser provtagningen här att konstatera fall av felaktig deklaration, men säljaren är ju aldrig skyldig att deklarera före leveransen.

I blivande tillämpningskungörelse torde böra stadgas, vilka som skola äga befogenhet att taga ifrågavarande kontrollprov hos säljaren. Jag har funnit den av Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening framförda invändningen mot ämbetsverkens förslag härutinnan äga berättigande ur principiell synpunkt. Emellertid torde kontrollprov näppeligen komma att tagas i tillräcklig omfattning, därest, såsom föreningen åsyftar, hushållningssällskapens konsulenter och överkontrollassistenter ställas utanför provtagningen. Svårigheten torde kunna lösas sålunda, att för dem som icke äro statstjänstemän (följaktligen även befattningshavare vid de statsunderstödda kemiska stationerna inbegripna) provtagningsbehörigheten göres beroende av lantbruksstyrelsens förordnande. Därigenom torde dessa jämlikt 25 kap. 22 § strafflagen bliva underkastade tjänstemannaansvar.

Vid *provtagning hos köparen* torde det icke vara nödvändigt, för övrigt knappast möjligt att fordra närvaro av representant för säljaren.

Att stadga *skyldighet* för provtagare *att taga visst antal prov* torde icke böra ifrågakomma i förevarande lagstiftning. Bestämmelse härom kan vid behov utfärdas i annan ordning.

Beträffande *ersättning för undersökning av taget prov* torde ämbetsverkens förslag kunna biträdas. Innebörden därav torde vara, att statsverket skall vidkännas undersökningskostnaderna, då någon av de behöriga kontrollanterna tagit prov, antingen nu detta skett av eget initiativ hos säljaren eller på köparens uppmaning hos denne. Möjligheten att i sistnämnda fall begagna sig av stadgandet för att på statens bekostnad erhålla en analys, som icke har karaktären av kontrollanalys, undanröjes genom att köparen vid provtagningen skall tillhandahålla säljarens deklaration. Denne riskerar då ansvar för oriktig deklaration, vilket torde vara tillräckligt för att avhålla honom från att i samförstånd med köparen anordna en första analys på statens bekostnad. Med hänsyn till det allmännas intresse av lagens efterlevnad torde ingen invändning vara att göra mot att staten bekostar sådana undersökningar, som avse kontroll över riktigheten av säljarens deklaration. Härvid förutsättas kontrollanterna stå i sådan kontakt sinsemellan, att därest ett alltigenom likartat parti säljes till flera köpare, statsverket får vidkännas kostnaden för undersökning endast hos en köpare.

I blivande tillämpningskungörelse torde böra stadgas, att undersökning av prov som tagits jämlikt 7 § skall ske vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt eller andra angivna laboratorier utan kostnad för provtagaren, och att, därest någon, som äger befogenhet enligt 7 §, på köparens föranstaltande tagit prov hos denne, jämväl undersökning därav skall verkställas kostnadsfritt, under förutsättning att provtagningen skett enligt givna föreskrifter och köparen tillhandahållit säljarens deklaration rörande varan.

I fråga om *bevisningen* i mål rörande oriktig deklaration må framhållas, att bestämmelserna i blivande tillämpningskungörelse om vissa provtagare, om sättet för provtagningen och om undersökning av prov vid visst laboratorium icke skola innebära, att andra bevismedel ovillkorligen äro uteslutna.

Emellertid möter härvidlag en särskild svårighet. De förut omnämnda allmänna bestämmelserna för handeln med spannmål och foderämnen innehålla vissa regler för provtagning och undersökning. Det kan följaktligen inträffa, att på grund härav en undersökning, varom köparen enligt nu förevarande lagstiftning föranstaltat, frånkännes betydelse i kontrahenternas civilrättsliga förhållande. Skulle emellertid undersökningen föranleda, att säljaren i mål mot honom blir övertygad om att hava lämnat oriktig deklaration, synes det mindre tillfredsställande, att han skulle undgå ersättningsskyldighet gentemot köparen därför, att enligt parternas avtal endast provtagning eller undersökning som skett i viss annan ordning skall kunna åberopas som bevis på fel i varan. För att undvika en sådan konsekvens har jag föreslagit, att i 10 § måtte meddelas bestämmelse därom, att för den händelse säljaren blivit förvunnen att i deklaration hava lämnat oriktig uppgift

om varans sammansättning, den omständigheten, att han med köparen avtalat om särskilda regler för uttagande och undersökning av prov från den sålda varan, icke må utgöra hinder för köparen att under åberopande av uppgiftens oriktighet göra gällande de befogenheter, som på grund av fel i varan eljest må tillkomma honom. Nämnda bestämmelse avser att inbegripa även det fall, att domstolen väl funnit säljarens deklaration felaktig men ansett denne icke böra fällas till ansvar därför.

Vad slutligen *straffbestämmelserna* angår har jag icke funnit anledning att frångå ämbetsverkens förslag, att straff för däri omnämnda förseelser skall utdömas i dagsböter. Ansvarigheten för en juridisk person torde få bedömas enligt vanliga regler.

En särskild straffbestämmelse torde vara erforderlig för det fall, att säljaren i deklaration lämnar uppgifter annorledes än i 3 § medgivits honom. Straffet torde lämpligen kunna bestämmas till böter från och med 5 till och med 300 kronor (8 § 2 st.).

Straff för oriktig deklaration torde endast böra ifrågakomma för uppgifter, som säljaren är skyldig att lämna (9 § 1 mom.). Jag har vidare ansett, att ansvar för felaktig deklaration icke bör drabba den säljare, som uppgiver sin vara sämre än den i verkligheten är. Det undantagsfall, som av ämbetsverken angivits med orden att »säljaren ej insett eller bort inse oriktigheten» har i den nu framlagda lagtexten fått en något avvikande formulering, då de nyss citerade orden skulle kunna anses inbegripa även det fall, att säljare eller tillverkare försummar att genom tillräckligt noggrann kontroll eller tillräckligt ofta återkommande analyser förskaffa sig kännedom om varans halt eller sammansättning.

Att straffbestämmelserna skola vinna tillämpning även beträffande uppgifter, som lämnas vid provtagning, har jag ansett böra komma till tydligt uttryck.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse *bilaga* till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

P. Gullstrand.

Bilaga.

Förslag
till
Lag
om handel med fodermedel.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Denna lag äger tillämpning å yrkesmässig handel med fodermedel, framställda på kemisk eller mekanisk väg och avsedda för nötkreatur, hästar, får, getter, svin eller fjäderfä, dock med undantag av följande varor, därest de äro i oblandat skick, nämligen kvarn- och mejeriavfall, krossad eller gröpad spannmål, biprodukter från bryggeri-, bränneri- och sockerindustrierna samt koksalt och krita.

2 §.

Säljaren är, evad köparen det påfordrar eller icke, pliktig att till denne avgiva skriftlig deklaration rörande den sålda varans sammansättning.

Deklaration behöver dock icke avgivas för vara i lös vikt, understigande 100 kilogram, där fråga är om fodermedel, vars bruksvärde bestämmes av dess halt av sådana näringsämnen, som påverka foderenhetsberäkningen.

3 §.

1 mom. Deklarationen skall innehålla uppgifter om säljarens namn och adress samt varans benämning ävensom

a) i fråga om fodermedel, vars bruksvärde bestämmes av dess halt av sådana näringsämnen, som påverka foderenhetsberäkningen: uppgift om halten av vatten, råprotein och råfett, allt angivet i procent av varans vikt;

b) i fråga om fodermedel, vars bruksvärde bestämmes av andra ämnen än som under a) sägs: uppgift i de avseenden Konungen för varje särskild vara bestämmer.

Avser köpet blandning av fodermedel, skola tillika angivas de beståndsdelar, som ingå i blandningen, samt det procenttal, varmed varje beståndsdel ingår däri.

2 mom. Utöver de i 1 mom. omförmälda uppgifterna må deklarationen icke innehålla annat än uppgifter om varans beskaffenhet i övrigt. Dessa uppgifter må icke meddelas på mera framträdande sätt än de först nämnda.

4 §.

Deklarationen skall avgivas till köparen senast då varan avlämnas. Har varan införts från utlandet, må dock med avgivandet anstå till dess en vecka förflutit efter det varan inkommit till riket.

Deklaration, som blivit inlämnad för befordran med post eller telegraf eller eljest avsänd på ändamålsenligt sätt, skall anses vara köparen meddelad.

5 §.

Har den, som jämlikt denna lag är skyldig att i deklaration uppgiva såld varas halt av vatten, råprotein och råfett, ej redan vid köpet lämnat köparen uppgift därom, skall han anses hava tillförsäkrat, att varan, i vad uppgift sålunda ej föreligger, vid avlämnandet motsvarar då gällande normaltal för halten av råprotein och råfett hos sådan vara. Gälla olika normaltal för olika kvaliteter av varan, skall, om kvaliteten angivits vid köpet, det för sådan kvalitet fastställda normaltalet tillämpas; eljest tillämpas normaltalet för den kvalitet, vilken allmännast förekommer i handeln.

Lantbruksstyrelsen fastställer normaltal för varje år samt angiver, vilken kvalitet av en vara som skall anses vara i handeln allmännast förekommande.

6 §.

Har vid köpet gjorts förbehåll beträffande säljarens ersättningsskyldighet i anledning av fel i varan, må förbehållet ej av säljaren åberopas, med mindre det upptagits i skriftligt avtal rörande köpet och skett annorledes än blott genom hänvisning till priskurant eller därmed jämförligt meddelande.

7 §.

För tillsyn å lagens efterlevnad må, enligt de närmare föreskrifter Konungen utfärdar, hos den, som idkar handel med fodermedel, utan ersättning tagas prov av sådant varuparti, som är avsett för omedelbar leverans. Den, hos vilken prov tages, är skyldig att därvid lämna uppgifter av enahanda innehåll som i 3 § 1 mom. sägs, dock att om varan införts från utlandet, därmed må anstå till dess en vecka förflutit efter det varan inkommit till riket.

8 §.

Uraktlåter någon att fullgöra den uppgiftsplikt, som enligt denna lag åligger honom, straffes med dagsböter; dock må ej till ansvar dömas, där på grund av särskilda omständigheter hinder mött att meddela uppgift.

Med böter från och med fem till och med trehundra kronor straffes den, som bryter mot vad i 3 § 2 mom stadgas.

9 §.

1 mom. Finnes sådan i deklaration meddelad uppgift, varom i 3 § 1 mom. sägs, vara oriktig, straffes säljaren med dagsböter; dock må ej dömas till ansvar, där oriktigheten allenast består i att varans sammansättning är för

köparen förmånligare än i deklarationen uppgivits, ej heller där säljaren iakttagit vad på honom skäligen bort ankomma för att deklarationen skulle vara riktig.

Uppgift skall ej anses oriktig, där avvikelsen från uppgiften ej överstiger av Konungen fastställt analysspelrum.

2 mom. Vad i 1 mom. stadgas beträffande oriktig uppgift i deklaration skall äga motsvarande tillämpning i fråga om sådan uppgift, som lämnats på grund av stadgandet i 7 §.

10 §.

Är säljaren förvunnen att hava i deklaration lämnat oriktig uppgift om varans sammansättning, må den omständigheten, att han med köparen avtalat om särskilda regler för uttagande och undersökning av prov från den sålda varan, ej utgöra hinder för köparen att under åberopande av uppgiftens oriktighet göra gällande de befogenheter, som på grund av fel i varan eljest må tillkomma honom.

11 §.

Den som fälles till ansvar jämlikt 9 § skall tillika förpliktas ersätta statsverket kostnaden för verkställd undersökning enligt gällande taxa.

12 §.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelse mot denna lag.

13 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän lag.

14 §.

Konungen äger medgiva undantag från lagens tillämpning. De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 mars 1938.

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 28 februari 1938 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 11 februari 1938, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om handel med fodermedel.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Gösta Lind.

Lagrådet fann förslaget föranleda följande yttranden:

Ingressen.

Den föreslagna lagen om handel med fodermedel kommer i likhet med 1928 års lag angående handel med utsädesvaror att innefatta endast en partiell och supplementär reglering av sitt ämne. I den mån ej annat föranledes av lagens bestämmelser skola de om avtal och om köp av lös egendom i allmänhet gällande rättsreglerna äga tillämplighet. För att detta förhållande, vilket tydligen är av stor vikt för en riktig uppfattning av denna lagstiftnings karaktär, må komma till uttryck i lagen, torde ingressen böra erhålla samma avfattning som i 1928 års lag.

3 §.

Av utredningen i förevarande lagstiftningsärende framgår att de analysuppgifter, som nu bruka avlämnas tillsammans med försålda fodermedel, ofta åtföljas av andra uppgifter, vilka måste anses vara av värde för förbrukaren, såsom förslag till lämplig foderstat. Enligt bestämmelsen i 2 mom. av förevarande paragraf skulle sådana uppgifter icke få upptagas å den deklaration, som skall avgivas, i annan mån än uppgifterna avse varans beskaffenhet. Bestämmelsens syfte, som torde vara att de obligatoriska uppgifterna icke må undanskymmas, torde emellertid, såsom framhållits från näringsutövarnas sida, bättre uppnås därigenom att det tillses att, om andra uppgifter lämnas, de obligatoriska uppgifterna erhålla en dominerande plats.

Detta kan ske t. ex. genom en föreskrift av innehåll att de skola placeras främst och i övrigt meddelas på ett mera framträdande sätt. Lagrådet hemställer att ifrågavarande bestämmelse jämkas i antydd riktning.

4 §.

I förevarande paragraf stadgas såsom huvudregel, att vid försäljning av fodermedel föreskriven deklaration skall avgivas till köparen senast då varan avlämnas. Med hänsyn emellertid därtill att importerade fodermedel understundom säljas för leverans direkt från lossande fartyg, och det då, därest varan importerats utan analysgaranti, skulle ställa sig omöjligt att fullgöra deklarationen vid leveransen, har viss frist för deklarationens avgivande funnits böra medgivas för det fall att fråga är om försäljning av vara, som införts från utlandet. Denna frist, vilken beräknats med hänsyn till den tid som antagits kunna åtgå för erhållande av analys, har satts till en vecka; och såsom utgångspunkt för fristens löpande har fastställts den dag då varan inkom till riket.

Mot det sätt, varpå nämnda frist bestämts, synes i första hand kunna erinras, att den tidpunkt, från vilken fristen skall räknas, ej erhållit så exakt och otvetydigt uttryck som lärer vara påkallat särskilt i betraktande av den straffpåföljd, som är förbunden med underlåtenheten att i rätt tid avgiva deklaration. Vidare lärer böra beaktas, att med hänsyn till det syfte fristen skall tjäna denna också fastställes så, att möjlighet alltid beredes importören att inom den bestämda tiden erhålla analys å varan. Härför lärer erfordras att denne är i tillfälle att erhålla prov å varan vid fristens början. Men tvekan huru det använda uttrycket skall tolkas kan exempelvis uppstå i det fall att fartyget, med vilket varan fraktas, före ankomsten till den hamn, där importören skall emottaga varan, för lossning av andra varor anlöpt en eller flera inländska hamnar. Mest ändamålsenligt synes vara att tiden för fristens löpande bestämmes skola räknas från det varan ankom till den ort, där den skall emottagas av importören.

5 §.

För undvikande av tvetydighet, som eljest icke kan anses utesluten särskilt vid jämförelse med motsvarande bestämmelse i 1928 års lag (5 §), torde av lagtexten böra framgå, huruvida sådan vid köpet lämnad uppgift som här avses kan vara muntlig.

7 §.

En omformulering av stadgandet i första punkten synes önskvärd, exempelvis så, att den som idkar handel med fodermedel är pliktig att, enligt de närmare föreskrifter Konungen utfärdar, utan rätt till ersättning låta prov tagas av sådant varuparti, varom fråga är.

Enligt ordalagen syftar det här föreslagna stadgandet endast på varuparti, som är avsett till fullgörande av en omedelbart förestående leverans. Emel-

lertid måste ifrågasättas, om ej stadgandet erhållit en alltför begränsad räckvidd. Det kan exempelvis vara behövligt att taga prov av ett större varuparti, varifrån leveranser redan ägt rum, eller av en kraftfoderblandning, som är färdigställd för försäljning men varav ännu intet försålts. Stadgandet synes därför böra jämkas så att prov må tagas från varuparti som är färdigt för leverans.

I fråga om skyldigheten att lämna föreskrivna uppgifter angående vara, som införts från utlandet, hänvisar lagrådet till sitt yttrande vid 4 §.

9 §.

Såsom särskilda grunder för befrielse från straffpåföljd i anledning av oriktig uppgift i deklaration anges i förevarande paragraf *dels* att oriktigheten allenast består i att varans sammansättning är för köparen förmånligare än i deklarationen uppgivits, *dels ock* att säljaren iakttagit vad på honom skäligen bort ankomma för att deklarationen skulle vara riktig.

Vad den förra grunden beträffar torde med hänsyn till de skäl, vilka uppbära det här avsedda straffstadgandet, icke få förutsättas, att åklagare eller domstol skulle hemfalla åt sådan bokstavstolkning som att tillämpa stadgandet emot den säljare, vilken icke låtit annat komma sig till last än att han »uppgivit sin vara sämre än den i verkligheten är». På grund härav och då ett dylikt förbehåll saknar varje motsvarighet i 1928 års lag, lärer den anmärkta bestämmelsen böra utgå.

Med avseende å den senare, mer omfattande straffrihetsgrunden hade i det av ämbetsverken utarbetade förslaget använts den formulering av vilken 1928 års lag (9 §) i enahanda sammanhang betjänar sig, eller att »säljaren ej insett eller bort inse oriktigheten». Såsom skäl för avvikelse från detta förslag har departementschefen anfört, att de anmärkta orden »skulle kunna anses inbegripa även det fall att säljare eller tillverkare försummar att genom tillräckligt noggrann kontroll eller tillräckligt ofta återkommande analyser förskaffa sig kännedom om varans halt eller sammansättning». Att det av ämbetsverken förordade, i skilda lagar för jämförliga fall begagnade uttryckssättet skulle i fråga om handeln med fodermedel kunna erhålla en dylik tolkning, synes emellertid icke vara att förmoda. Fastmera torde i den av departementschefen här åsyftade händelsen — eller att en f ö r s u m m e l s e av något slag måste anses vara för handen — straffbestämmelsens tillämplighet väl anges på det hävdvunna sättet att vederbörande »bort inse» oriktigheten. Då härtill kommer, att på denna punkt överensstämmelse med 1928 års lag är önskvärd, hemställer lagrådet, att stadgandet erhåller den av ämbetsverken föreslagna avfattningen.

11 §.

Avfattningen av denna paragraf synes böra jämkas ungefär så, att ersättningsskyldigheten avser kostnaden för undersökning, som i samband med åtalet må hava verkställts.

13 §.

Stadgande om bötesförvandling torde böra upptagas i lagen endast under förutsättning att den kan väntas träda i kraft före den 1 januari 1939, i det att dylikt stadgande blir överflödigt sedan den nya lagen om verkställighet av bötesstraff vid nämnda tidpunkt erhållit tillämpning.

14 §.

Då icke kan vara åsyftat att åt Kungl. Maj:t lämna hur vidsträckt dispensbefogenhet som helst, exempelvis med avseende å enskilda näringsidkare, lärer åt stadgandet i första punkten av förevarande paragraf böra givas lämplig begränsning.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anmäler efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet lagrådets den 9 mars 1938 avgivna utlåtande över det den 11 februari 1938 till lagrådet remitterade förslaget till lag om handel med fodermedel.

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredraganden:

I fråga om den i 3 § 2 mom. av lagförslaget intagna bestämmelsen kan jag icke dela lagrådets uppfattning. Ehuru visserligen andra uppgifter än sådana som avse varans beskaffenhet kunna vara av värde för förbrukaren, torde det dock icke vara nödvändigt, att de skola kunna lämnas i själva deklarationen. Den säljare, som vill tillgodose sina kunder i sådant hänseende, lärer utan svårighet finna andra utvägar att lämna de upplysningar, han anser lämpliga. Något behov att medgiva dylika uppgifters intagande i deklarationen torde sålunda icke föreligga och ej heller torde det kunna förnekas, att analysuppgifternas särställning bättre framträder, därest deklarationen begränsas till att avse varans beskaffenhet. Jag vill därför förorda, att ifrågavarande bestämmelse i det remitterade förslaget bibehålles.

Enligt lagrådets mening borde bestämmelsen i 9 § 1 mom. såvitt den avsåge undantag från straff för oriktig deklaration bringas till överensstämmelse med motsvarande stadgande i 1928 års lag angående handel med utsädesvaror. Genom vad lagrådet i detta sammanhang anfört torde få anses undanröjd möjligheten, att en i enlighet därmed avfattad bestämmelse bleve tolkad annorlunda än som avsetts med den i det remitterade förslaget stadgade undantagsbestämmelsen. Jag vill alltså biträda vad lagrådet härutinnan föreslagit.

Då lagen icke kan väntas träda i kraft före den 1 januari 1939, torde i anledning av lagrådets beträffande 13 § framställda anmärkning stadgandet om bötesförvandling böra uteslutas.

Vad övriga av lagrådet framställda erinringar beträffar, torde dessa böra iakttagas. Därjämte synas vissa redaktionella jämkningar i förslaget påkallade.

I enlighet med vad sålunda anförts har jag låtit inom jordbruksdepartementet omarbeta det remitterade förslaget.

Föredraganden hemställer härefter, att det omarbetade lagförslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas propositon av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

P. Gullstrand.